

Kiriku Elu

Cesti katoliiklaste häälekandja

182/1994

1994 - üRO pere-aasta

Selles numbris muuhulgas:

- ✎ Entsüklika "Humanae Vitae" kesksed seisukohad perekonna planeerimisest
- ✎ Rooma-katoliku kiriku seksuaaleetikast
- ✎ Armastus, abielu ja usk arstiteadlase pilgu läbi
- ✎ Kas Venemaa on pühitsetud Neitsi Maarja Pühimale Südamele?

Kiriku Elu 1&2/94

Eesti katoliiklaste häälekandja

Ilmus jaanuarist 1933 kuni juulini 1940.

Uuesti ilmub alates oktoobrist 1989.

Sisukord ja avapalve	2
Piiskopi veerg	3
- piiskop Justo Mullor García	
Usk ja seksuaalsus	4
toimetaja avaartikkel käes- oleva numbri põhiteemadel	
Eesti Kirikute Nõukogu märgukiri	7
Eesti Vabariigi Riigikogule	
Ekskurss entsüklikase "Humanae	8
Vitae" (Paulus VI, 1968)	
- prof. dr. Leonhard M. Weber	
Armastus ja usk - inimese seksu-	12
aalsus uuest vaatenurgast	
- Jack Dominian	
Temal oli kodus juttuselgärnkonn	18
meenutab Arnold Feldmann	
Uskuda Kristusesse	22
- isa Mieczyslaw Malinski	
Kas Venemaa on pühitsetud	28
Neitsi Maarja Pärispatuta	
Südamele - vestlus öde	
Luciaga ilmutusest Fatimas	
Kunstist maailmas	31

Esikaane foto: Lia Stein

Kiriku Elu nr 1&2(141&142) 1994. Katoliku kiriku väljaanne.

Ilmub 12 numbrit aastas, vahelduva sagedusega.

Toimetaja preester Rein Õunapuu.

Toimetuse aadress: Vene tn 18 EE-0001 TALLINN
telefon (372-2) 446367

Trükitöö: AS Terbo Ltd., Rõvala pst. 8 TALLINN

Avapalve

Palve perekonna eest

Taevane Kuningas, Sina oled seadnud
perekonna inimese elukooliks,
et me võiksime õppida
naiselikku pehmust ja mehelikku vankumatust,
emalikku hellust ja isalikku kindlameelsust,
vanemlikku rangust ja suuremeelsust.

Sa oled seadnud perekonna
inimesele üheks kõige raskemaks proovikiviks,
kus osatakse üksteisele haiget teha,
kus lüüakse, ilma et teine saaks end kaitsta,
kus hoolitsus julgustab ärakasutamisele,
kus hoolimatus toob kaasa usaldamatuse
ja usaldamatus tapab elutahte,
kus minevikus tehtud vead avalduvad hiljem
ja ilmutavad end kõiges oma koleduses.

Sa oled seadnud perekonna
inimese sügavuse allikaks,
kus ei saa leppida pooltõdede ja
pinnapealsusega,
kus õpitakse kogema, et inimese tõeline ülevus
avaldub silla ehitamises teise inimeseni,
püüdluses mõista teist inimest
niisugusena nagu ta endast ise aru saab,
mõista laste tärkavat mõistust,
vanemate otsustusõigust
ja vanavanemate tuhmuvat isiksust.

Sa oled seadnud perekonna
inimese suuruse kasvulavaks,
kus inimene õpib andestama
ja suudab armastada ka lahtiste haavadega,
tunneb truudusetuse kaudu ära
truuduse väärtuse,
tunneb ära, et lähedase inimesega võideldes
võitleb ta tegelikult iseenda ja Jumalaga -
kõige hea eest ja kõige kurjuse vastu,
koos Sinuga, kes Sa elad ja valitsed igavesti.

Aamen.

Tallinna Peeter-Pauli kogudus
Vene tn 18; 0001 TALLINN
telefon (22) 44 63 67
 isa Rein Öunapuu

- P 10.00 poolakeelne missa
 11.30 eestikeelne missa
 T 17.00 adoratsioon
 18.00 ladinakeelne missa
 18.30 venekeelne missa
 K 9.00 ladinakeelne missa
 N 17.00 poolakeelne missa
 18.00 eestikeelne missa
 R 8.00 adoratsioon
 9.00 ladinakeelne missa
 18.00 eestikeelne missa
 L 9.00 ladinakeelne missa
 9.30 roospärg
 18.00 ladinakeelne lauldav missa
 Iga kuu 1. laup. leedukeelne missa 17.00

Pärnu: Pühapäeviti kell 16.00 missa
 Pärnu Eliisabeti (lut.) kiriku kabelis

Tartu p. Nelisi Maarja kogudus
Veski tn 3; 2400 TARTU
telefon (27) 43 42 35
 isa Zbigniew Pilat

- P 9.30 poolakeelne missa
 11.00 eestikeelne missa
 E 8.00 eestikeelne missa
 18.00 vesper ja roospärg
 T 18.00 eestikeelne missa
 Kolmapäevast Reedeni:
 8.00 eestikeelne missa
 18.00 vesper ja roospärg
 L 18.00 ladinakeelne missa

Valga: Pühapäeviti kell 15.00 missa
 Valga Jaani (lut.) kiriku käärkambris

Ahtme katoliku kogudus
Sõpruse tn 82; 2020 AHTME
telefon (233) 34 003
 isa Augustinus Loska OFM

- P 10.00 poolakeelsed tunnivalved
 11.00 poolakeelne missa
 Esmaspäevast Reedeni:
 15.30 poolakeelne roospärg
 16.00 poolakeelne missa
 L 14.00 laste usuõpetuse tund
 15.00 venekeelne missa

Narva: Pühapäeviti kell 15.00 missa
 luterlikus kabel-kirikus Kreenholmi 22

Tegeva armastuse saadikud
Endla 33-10; 0001 TALLINN
telefon (22) 45 15 06
 Ülemõde Stanislette

- K ja R 7.00 missa
 P, E, K, R 18.00 adoratsioon
 T, N, L 7.00 adoratsioon

Pühima Lunastaja birgitiinide ordu
Poska tn. 47A; 0010 TALLINN
telefon (22) 42 31 47
 ema Teresa

Piiskopi veerg ...

Armsad vennad ja õed,

ÜRO ja paavst on valinud aasta 1994 pereaaastaks. Seetõttu on maailma ja Kiriku pilgud pööratud kõigi selle aasta kahe-teiskümne kuu vältel perekonnale. Kui eestlane ja kui katoliiklane peab igaüks meist küsima endalt, mida me teeme perekonna heaks. Mida me teeme oma perekonna heaks, teiste perede heaks, perekonna õiguste kaitseks. Kuidas kaitseme perekonda nende ohtude eest, mis teda ähvardavad, kas püüame muuta perekonda tugevamaks ja tervemaks. Kristlas-tena tuleb meil püüda oma vaadetes perekonnale ja tema probleemidele läheneda Jumala Sõnast.

Perekonna olemus on kristlaste jaoks eriline. Jumal sai inimeseks ühes kindlas perekonnas, mis elas konkreetsetes keskkonnas ja kultuuris, ajalooliselt ja geograafiliselt määratletud piirkonnas. Jeesus sündis juudi perekonnas, kelle juured olid Naatsaretis, Galileas, mis oli sel ajal roomlaste okupatsiooni all. Igavene Poeg ja Isaga olemusühine, kasvas Jeesus Maria, oma reaalse ema ning Joosepi, Maria seadusliku abikaasa ja Jeesuse oletatava isa kõrval. Nendelt sai ta keele, kultuurikeskonna, õppis selgeks töötegemise, elas läbi ainulaadseid ja kordumatuid hetki. Naatsaretis sai ta tunda inimliku perekonna rõõme ja muresid: ta sündis Petlemmas sel ajal, kui vanemad olid reisil, põgenes koos nendega Egiptusesse; aastateks jäi ta kodukolde juurde, enne kui alustas oma intensiivset avalikku tegevust, mis kulmineerus Risti pimeduses ja Ülestõusmise kirkuses. Kolmkümmend aastat oli Jeesuse perekond Maria ja Joosep. Kolm aastat olid ta perekonnaks tema jüngrid. Alatiseks on tema perekonnaks kogu inimkond. "Tema on," - kui väljenduda püha Pauluse sõnadega, - "esmasündinu paljude vendade hulgas" inimkonnas, kes sündis siis, kui Tema sündis.

Tema jüngrite jaoks muutus Naatsaret perekonnaelu mudeliks. Naatsaret sai ka Kirikule eeskujuks. Algusesst peale, algkogudustes ja katakombides, nimetasid kristlased üksteist vendadeks. Ma tahan seda meenutada praegu, Perekonna Aasta alguses. Rääkisin sellest ka oma apostelliku administraatori missiooni alguses Eestis, kui ma kutsusin teid üles olema "Kirik-perekond".

Oodates võimalust jätata mõtisklusi sellel teemal nendel veergudel, soovin ma igale selle suure perekonna liikmele ja igale katoliku perekonnale, et 1994. aasta oleks aastaks, mis toob õnnistust meie kohalikule Kirikule ja igaühe kodusele Kirikule. Et Katoliku kirik võiks teiste kirikute kõrval olla armastuse kandjaks, et iga kristlik perekond oleks lootuse ja rahu kandjaks Eestis.

+ Justo Mullor Garcia

Usk ja seksuaalsus

Kodust ära minnes jättis ema köögilauale taldrikutäie kuitvatatud herneid, ja manitses oma lapsi: "Ärge te jumalapärast herneid endale ninna ja kõrva toppigel!" Kui ta tagasi jõudis, olid laste ninad ja kõrvad herneid täis ...

On möödas need ilusad ajad, mil inimene võis kasvada "taevaelanikuna" kuni täiskasvanuks saamiseni, arvates surmtõsiselt, et lapsi toob kurg ning et õrnus eri sugupoolte vahel ei lähe kaugemale pai tegemisest ja musi andmisest. Ajakirjandus- ja filmitööstuse areng on muutnud kurejutud ajalooks. Tänapäeval ei ole praktiliselt võimalik kaitsta oma last seksuaalelu tehnilise külje varajase teadasaamise eest, kuigi on selge, et moraalselt saab inimene selleks küpseks alles tunduvalt hiljem. Me peame õppima selle teadmise elama ja kasvatama oma lapsi sellega arvestades.

Nagu enamikul asjadel, on sellegi nähtusel olemas ka positiivne külg. Paljud probleemid, mis minevikus maha vaikiti kartuses hukkamõistues, on nüüd ühiskonnale teadvustatud, ja see tähendab, et nendele probleemidele otsitakse vastukaalu ning lahendust. Ammuks see oli, kui nn. "lapsega tüdruk" pälvis kogu ümbruskonna hukkamõistu. Kui tütarlapsel oli juhtunud õnnetus, ta jäi

rasedaks inimesest, kes teda pettis, soovimata temaga abielluda, siis ühiskondlik hukkamõist noorele õnnetule inimesele oli siin lihtsalt eba-inimlik. Samas, mis olnuks lihtsam kui parandada viga abordi abil. Tänapäevane suhtumine on selles mõttes palju vähem silmakirjalik. Üksikema (viimastel aastatel ei kasutata enam isegi väljendit "vallasema") saab ühiskonnalt sotsiaalset kaitset ja mõistvust, sest tema julgust ja vastutustunnet tehtud tegu ühiskonna silme ette tuua hinnatakse vääriliselt.

Käesolev aeg vaagib meie silme ees homoseksuaalsete inimeste probleeme, kaasaja meditsiin teeb võimalikuks soovahetamise ja hindab sellega kaasnevate psüühiliste muutuste häid ja halbu külgi. Usaldustelefonid on loodud mitte ainult täiskasvanuile, vaid ka lastele, lisaks veel turvakodud, mille abil nad saavad end kaitsta vanemate või teiste täiskasvanute poolt tuleva vägivalga, sh ka seksuaalse ahistamise eest.

Johannes Paulus II seni viimase, eelmisel sügisel ilmunud entsüklika "*Veritatis Splendor*" - mida käsitlesime meie ajakirja eelmises numbris - ümber tekkinud kära tõi seksuaalprobleemid taas ka katoliikliku maailma tähelepanu keskpunkti. Kindlasti huvitab paljusid, missugune siis on see seksuaalmoraal, mille rooma-katoliku kirik oma liikme-

tele kohuseks seab ja millega paljud tänapäeva inimesed ei taha kuidagi leppida.

Alljärgnev kirjutis ei pretendeeri andma kogu probleemist ammen-davat ülevaadet, vaid teeb ajaloolise läbilõike selle käsitlemisest paavstide ja Rooma kuuria ametlikes dokumentides, põhiliselt koguteose Denzinger-Schönmetzer "*Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*" XXXVI väljaande alusel.

Vahemärkus

Siinkohal tuleks teha väike ekskurss moraaliteoloogilise terminoloogia ja laiemalt levinud meditsiinilise terminoloogia erinevustest. Millegipärast nimetatakse meditsiinis eneserahuldamist ehk masturbatsiooni onanismiks. Vana Testamendi Onani puhul (vt. allpool), kellest termin alguse saab, on kindlalt tegemist *coitus interruptus*'e ehk katkestatud sugühtega. Kahjuks pole see ainus koht, kus meditsiiniterminoloogia oma asjatundmatust ilmutab. Niisamuti pakutakse sodoomit vasteks zoofiiale - vahekorrale inimese ja looma vahel, kuigi nn. Soodoma patu puhul (1Mo 19,1-29) on ilmselt tegemist vahekorraga meessoost isikute vahel. Pederastia, mida meditsiin omakorda sodoomia tähenduses kasutab, tuleb ometi samast sõnast mis pediaater - lastearst. Pederastia on niisiis sugu-

line vahekord kahe meessoost isiku vahel, kellest üks on alaealine.

Abielurikkumine

Kuna tegu on VI käsuga dekalogist, on kiriku dokumentides ohtlalt keelde erijuhtumiteks. Nende üleslugemine läheks pikaks ja igavaks, sellepärast on palju lihtsam rääkida sellest, mis on lubatud: seksuaalvahekord on kiriku liikmetele lubatud ainult kiriklikult laulatatud abielus. Kui mittekatoliiklasest abiikaasa ei nõustu laulatusega, peab katoliiklasest abiikaasa andma kiriku ees ühepoolse töötuse.

Abort

Mõiste ilmub kiriku ametlikesse dokumentidesse esmakordselt 887. või 888. aastal paavst Stephanus V läkituses Mainzi piiskopile Ludbertile, kus paavst peab mõrvaks nii tahtlikult esilekutsutud nurisünnitust kui "seda enam siis kasvõi ainult ühe päeva vanuse lapse tapmist".

Mis puutub keskaegsesse teadusesse, siis valitses kaua aega arusaam, et inimese hing saab algul vegetatiivse, siis animaalse ja alles lõpuks ratsionaalse - inimisikut sisaldava - kuju. Nii arvas juba Avicenna, ja samuti ka Thomas Aquinost, et inimene saab oma mõistuslikuks tegevuseks määratud hinge alles nejal ajal kuul pärast eostumist. Veel XVI sajandil väitsid mõned arstid, et loode kuulub tema kandja hinge juurde ja saab oma hinge alles emalt ühisest väljumisel.

Abort kui niisugune mõisteti kiriku poolt ametlikult hukka 1679. a. 2. märtsil ilmunud "Püha Officiumi" (*) dekreedis. Sama dokument keelab muuseas abordi isegi juhul kui arstil on kahtlus, et ema ei kannata sünnitust välja, või kui inimene on rasestunud vägistamise tõttu.

Ometi ei maksa olla liiga sinisilmne ja arvata, et abort kui niisugune oleks olnud kiriku silmis kunagi lubatav. Seiskohavõttu kõige kõrgemal tasemel polnud varem olemas ainult sellepärast, et keegi ei pöördunud vastava ametliku küsimusega paavsti või kirikukogu poole - mis omakorda laseb eeldada, et teatud asjade keelatus peeti pühakirja ja apostelliku traditsiooni alusel sedavõrd iseenesestmõistetavaks, et puudus vajadus seda apostelliku aujärje kinnitusega dubleerida. Sama kehtib ka seksuaalperverssuste kohta, millest allpool juttu tuleb.

Sama asutus keelab 28. mail 1884. aastal kraniotoomia - loote tükkaaval eemaldamise, kuid lubab 4. mail 1898 keisrilõiget ja kõhuõõne avamist emakavälise raseduse korral. Hilisemad sõnavõtted antud teemal laiendavad keelu uutele abordimenetlustele.

Sündivuse piiramine muul viisil

Kuna Iisraeli rahva üheks ülesandeks oli suureks rahvaks saamine, seoti sündivuse piiramine igal juhul patuga. Vana Testamendi seaduses on naine kuupuhastuse ajal ja seitsme päeva jooksul pärast seda roojane, mis sisuliselt välistab ainukese teoreetiliselt prognoositava viljatu perioodi kasutamise seksuaaleluks (vrd 3Mo 15,19-28).

Vanast Testamendist Juuda poja Onani loost (1Mo 38,4-11) ei selgu, kas Onani karistus on esile kutsutud veel millestki muust kui tema motiivist oma venna sugu mitte jätkata. Igatahes Apostellik kirikukohus ("Paenitentiaria Apostolica") mõistab oma otsusega 23. aprillist 1822 igasuguse katkestatud suguühete hukka. Samasuguse hinnangu steriliseerimine kohta annab paavst Pius XI entsüklika "Casti Connubii" (31. detsembrist 1930).

Käesoleva KE numbri lehekülgedel 8-11 käsitlemisele tuleb Paulus VI entsüklika "Humanae vitae" teeb üldistuse, mille kohaselt on

igasugune konkreetsete tegude kaudu abielulise akti viljatust taotlev menetlus iseenesest ebaaus, ja seega kiriku poolt hukka mõistetud. Ometi ei ole kiriku seadus nii range kui Vana Testament, mis ei luba viljatute perioodide prognoosimist ja kasutamist.

Homoseksuaalsus

Lisaks eelpoolmainitud Soodoma ja Gomorra loole leiame homoseksuaalsuse nii aktiivse kui passiivse vormi hukkamõistu surmapattude loetus, mille toob ära apostel Paulus oma esimeses kirjas korintlastele (1Ko 6,9). Kirikupoolne hukkamõist kõige kõrgemal tasemel on ära toodud alles postreformatoorsel ajal, paavst Alexander VII autoriteediga kinnitatud "Propositiones damnatae in Decretis S. Officii" 1665. aastast. Kahtlemata käib antud hukkamõist pederastia kohta. Samas dokumendis mõistetakse hukka ka zoofiilia.

Tänapäeval on kirik ühiskonnas asetleidnud protsesside mõjul pehmenetanud oma negatiivset hinnangut homoseksuaalsusele, kvalifitseerides selle pigem haiguslikuks eelduseks, millele järeleandmine on patt. Termin sodoomia ei olegi tegelikult täpne, sest pole selge, mis oli Soodoma kõige suuremaks süüteks, kas soov ebaloolumikku vahekorda astuda või vägivaldsus.

Masturbatsioon

Sõna tuleneb ladina keelest (*manu sturpatio* või *mas turbatio* - käsiimalus). Piiblis puudub selle kohta selge seisukoht: pole kindel, et seal, kus räägitakse oma ihu rüvetamisest, on jutt masturbatsioonist. Masturbatsioonist kui patust leiame esimesed märkmed VIII saj. shoti ja iiri munkade poolt pihiisade jaoks koostatud pattude registritest "*poenitentiaria*'test". Esimene märges masturbatsioonist kiriku ametlikes dokumentides tuleb ette paavst Leo IX läkituses "*Ad splendidum niten-*

(*) Kirikuriigi kõrgeim ministeerium, mille ülesandeks oli valvata usu ja kumbeõpetuse üle ning mõista väärad seisukohad hukka - praegu "*Congregatio per Doctrina Fidei*".

tis" 1054. a. pühale Petrus Damianusele tema raamatu "*Liber Gomorrhianus*" kohta. Damianus räägib oma raamatus masturbatsiooni neljast alaliigist ja nõuab vaimulikele selle eest raskeid karistusi. Paavst annab Petrus Damianuse raamatule oma aprobatsiooni, kuid keeldub kinnitamast karistusi, mis on tema arvates liiga ranged.

Eriti vihaseks võitluseks selle nähtuse vastu läks reformatsiooni järgsel perioodil. Näiteks avaldas kalvinist Tisso terve raamatu haigustest, mille põhjustajaks oli tema arvates masturbatsioon. Raamat ei jätnud mõju avaldamata ka katoliiklikele ringkondadele. Viimane apostelliku pealinna seisukoht on dokumenteeritud Püha Officiumi 1929. aasta 24. juuli dekreedis, kus keelatakse masturbatsioon kui arvatav ravimenetlus blennorrhoea vastu.

Kirikul pole ka kombeks avaldada oma soovivat suhtumist igasugustesse novaatorlikesse meditsiinilistesse eksperimentidesse, kus uurimise all on inimloode. Näiteks kunstlik viljastamine keelati Püha Officiumi dekreediga 17. märtsist 1897.

Väike meeldetuletus

Kas kiriku õpetus moraalist ja seksuaaleetikast on "valmis"? Valmis kindlasti mitte. Teaduse tormiline areng nõuab järjest rohkem tähelepanu pööramist eetikale, sest uued võimalused elundite transplantatsiooni, geneetika, doonoremade jms. osas toovad kaasa ka uued väga rasked probleemid.

Liiga jäiga enesekindlusega on kirik aga vähemalt kord juba oma näpud kõrvetanud. Tuletagem meelde renessansiaegset konflikti religiooni ja teaduse vahel, kui kirik pidas piiblit universaalseks käsiraamatuks, kuid pidi järkjärgult teaduse poolt esile toodud argumentide ja tõestuste ees taanduma ning loobuma pretensioonist reguleerida reaalteadusi. Võibolla on see üks põhju-

si, miks pole ükski paavst kunagi oma õigust ilmeksimatusele laien- danud moraali valdkonda ega kõnel- nud moraali küsimustest kiriku nimel "ex cathedra".

Kas üldse ongi võimalik luua sea- dust, mis oleks kõigi suhtes õiglane - lühemaid pikemaks venitamata, pikemaid lühemaks lõikamata? Kas reeglil on eluõigus, kui tema kõrval puudub paindlik ja olukorda analüü- siv eranditesüsteem? Samas aval- dab teaduse areng jätkuvalt kiriku õpetusele mõju. Näiteks ei pea juba praegu suurem osa moraaliteolooge masturbatsiooni surmapatuks, kuid kiriku ametlik seisukoht püsib seni endisena.

Vaadelgem neid probleeme ka edaspidi, meie ajakirjas selle aasta jooksul ilmuva Jack Dominiani raamatu "Armastus ja usk" ning KE toimetuse kommentaaride vahendusel. Jack Dominion ei ole teoloog, vaid arst, kes on kohusetruu kato- liiklane ja kellele teeb muret ühelt poolt tänapäeva ühiskonna moraali kõikelubavus ja teiselt poolt kiriku jäik seisukoht seksuaalküsimustes.

Kommentaare nõuab tema raamat aga mitmel põhjusel. Esiteks ei sea autor endale eesmärgiks põhjen- dada kiriku seksuaalmoraali jäikuse põhjusi ja võibolla ka osalist vältima- tust. Kirik aga peab oma otsuseid põhjendama mitte ainult teaduse het- keseisu arvesse võttes, vaid jumali- ku ilmutuse alusel. Ja selleks, et kor- rigeerida Jumala seaduse tõlgendust, ei piisa ainuüksi vähestest pretseden- tidest. Meedikust autor on liiga mõ- jutatud tänapäeva teaduse saavutus- test. Teatud mõttes hüppab ta pea ees vette tundmatus kohas, arvesta- mata sellega, et jätkuv areng pöörab tänapäevased seisukohad võibolla juba homme pea peale - kasvõi ai- nuüksi sellepärast, et paljude sei- sukohtade taga pole mitte vettpida- va teadusliku uurimuse tulemusena sündinud avastus, vaid ühiskondli- kust tellimusest lähtuv ideoloogia.

Raamatu põhjal otsustades elab Jack Dominion ise ilmselt õnnelikus abielus, ja püüab samas olla kõigi teistsuguse elukogemusega inimes- te suhtes tänapäevaselt ja pinna- pealselt lojaalne. Ainult et tema lojaalsus on veidi kõver "tänapäeva maalima" poole - näiteks tsölibaadis elavate inimeste probleemid ja see- ga ka niisuguse elulaadi võimalik- kus üldse on talle nii võõrad, et ta vaikib need lihtsalt maha...

Siiski on raamatul üks vaielda- matu voores. Autor teadvustab ja mõtestab lahti probleemi, mis ei ole sugugi kunstlikult tekitatud: kas seksuaalsus on ikkagi ainult bioloogiaga mõõdetav, ja inimene looma- ga ühele pulgale pandav? Kuhu jääb siis armastus, mis abikaasad üheks liidab ning sellest abielust sündinud lapsed harmoonilisteks ja loomis- võimelisteks inimesteks kasvatab?

Sellest, et see probleem on teinud teoloogidele peavalu juba varem ja teeb ka tänapäeval, annab tunnis- tust alljärgnev, 1968. aastal aval- datud resümee ja hinnang Paulus VI moraalientsüklile "*Humanae vitae*". Saksa teoloogiadoktoritele omasest "sõnastpüüdmatusest" ku- mab läbi rahuolematus kiriku jäiga suhtumise üle kõnesolevasse prob- leemi. Samal ajal on seisukohavõtt tõesti autoriteetne, sest see on paigutatud Herderi kirjastuse poolt 1986. taasväljaantud suure kogu- teose "*Lexikon für Theologie und Kirche*" kaante vahele.

Kõrvalleheküljel avaldatud Eesti Kirikute Nõukogu dokument haa- kub antud teemaga hästi ja näitab, millised probleemid meie riigis selles valdkonnas praegu aktuaalsed on. Ajaloo jaoks on ehk huvitav ära märkida, et EKN otsustas üksmeel- selt teha selle pöördumise teksti kirjutamine ülesandeks katoliku kiri- kule (allakirjutanu isikus).

Toimetaja

Eesti Kirikute Nõukogu märgukiri Eesti Vabariigi Riigikogule

Austatud Riigikogu liikmed,

Eesti Kirikute Nõukogu ja tema liikmeskirikute kogudused on suure murega jälginud viimastel kuudel vallandunud debatti prostitutsiooni legaliseerimise üle Eesti Vabariigis. Me peame oma kohuseks teile meelde tuletada, et seda probleemi käsitledes otsustate te ei rohkem ega vähem kui oma kaaskodanike - teie valijate - inimväärikuse üle.

Väited, nagu suudaks üks riik prostitutsiooni (kasvõi piiratud kujul) legaliseerimisega saavutada kontrolli illegaalse kupeldamise üle ja võiks inimkehade müümiselt laekuva tulumaksu abil saada kergendust oma majanduskriisile, on sügavalt ebamoraalsed ja kuritegelikult lühinägelikud.

Kõnealoleva idee loojatest ja kaitsjatest võib aru saada - nad on enda arvates kindlasti lähtunud meie riigi majandusliku heaolu huvidest. Kuid EKN liikmeskirikutesse kuuluvate inimeste nimel - aga kindlasti ka paljude teiste eestlaste nimel - tahame juhtida teie tähelepanu sellele, et ükski riik ei püsi ainult majandusel. Just moraalsed väärtused on see põhikapital, mis teeb võimalikuks riigi olemasolu; majanduslik areng on ainult juurdekasvuprotsent, mis tekib siis, kui kapitaliga hoolsalt ümber käiakse. Kui aga riik püüab paremat elu saavutada põhikapitali vähendamise arvel, siis on ta varem või hiljem surmale määratud.

Õeldakse, et prostituudi amet on maailma vanim elukutse - nii tahetakse anda mõista, et see tegevus on alati olnud ja jääb alati olema. Vaidleme vastu: enne kui inimene õppis endale kõlvatusega läbi elu teed rajama, oli ta juba õppinud omakasu eesmärgil tapma. Tuletagem meelde Aadama ja Eeva poega Kaini, kes tappis oma venna Aabeli. Loogiliselt võttes peaks siis ka Eesti riik alustama sellest, et tulumaksustab palgamõrtsukad.

Arutluse käigus tuuakse tihti esile argumenti, et Euroopasse tagasi jõudmiseks tuleb meil arenenud riikide seadusandlusest eeskujul võtta. Käesoleva probleemi

mi puhul aga unustatakse, et igasuguse alamkultuuri mõõtmised määrab eelkõige ära üldise kultuurikihhi paksus - kuid viimasega ei saa Eesti praegu kahjuks küll kiidelda. Meie uus demokraatia on vaid paar-kolm aastat vana - väikelapsele tuleks leida teistsugused mänguasjad kui habemenuga ja mootorsaag.

Kaugenägelik riik kannab kindlasti hoolt oma rahvusvahelise prestiiži eest. Missugusesse olukorda tahate teie seada Eestimaa? Kes hakkaks tõsiselt võtma väikeriiki, mille üks tuluallikaid on kupeldamine? Kui Eestist saab Põhja-Euroopa lõbumaja, kas suudate te siis veel uhkusega öelda, et olete selle riigi parlamendisaadikud?

Vahel tundub, nagu unustaksid prostitutsiooni legaliseerimise eest võitlejad - ka need, kes lähtuvad vaid soovist lõpetada selle kaudu sutenööride tegevus - et igal juhul räägivad nad *inimeste müümisest*. Nad unustavad, et iga prostituut on inimisiksus, kelle inimväärikuse küünilist porritallamist tahetakse lausa riiklikult heaks kiita või vähemalt aktsepteerida, juhul kui ta teeb seda nii-öelda "omal vabal tahtel". Pärast seda, kui ühiskond on 50 aastat arenenud üldise moraaltuse ja silmakirjalikkuse tingimustes, ning arvestades väga paljude elanike rasket majanduslikku olukorda, seaks kehamüümise seaduslikustamine osa inimesi raske kiusatuse ette: prostituudina töötamine ei nõua head kasvatust, raske vaevaga saavutatud haridust ega töökust, kuid töötab sissetulekut, mis on kaugelt üle keskmise kodaniku omast.

Ja see probleemidering laieneb veelgi. Iga prostituut pärineb ju ühest reaalsest perekonnast, ja ka prostituutidel on lapsed. Lõbumajandusega on lahutamatu seotud uimastiiri. Kui Eesti riik aktsepteerib seda, et tema kodanikud müüvad oma puutumatut inimväärikust, siis on ta vastutav ka tagajärgede eest ning peaks kohe hakkama suurendama kulutusi haiglate ja psühhiaatriaklinike, turvakodude ja lastekodude ning vanglate tunduvaks laiendamiseks.

Eesti Kirikute Nõukogu tahab teile meenutada, et riigi üheks esmaseks

ülesandeks on tugevdada ühiskonna alustala - perekonda, ja piirata oma kodanike võimalusi sattuda kiusatusse, kaitses seeläbi inimest inimese enda madalate kirgede eest. Kui Eestis ei võeta prostitutsiooni vastu midagi radikaalset ette, siis pole vaja olla prohvet, et ennustada: varsti saab meie riik peale loodusressursside müügi kuulsaks ka laste prostitutsiooni, elavatelt inimestelt vägivaldselt opereeritud elundite ja väikelaste müümisega.

Kuritegevus on nagu jäämägi - mida suurem on alamkultuuri ilmingute lubatav osa, seda suuremaks kasvab sellest toituv kuritegelik veealune osa, eriti sotsialismitraditsiooniga riigis, kus lisaks üldisele korruptsioonile ei suudeta riigisektoris maksta palku, mis oleks vastutuse suurusega proportsioonis. Äraostetamatu riigiametnik on niisuguste tingimuste juures tõeline haruldus.

Austatud Riigikogu, kas meil pole tõesti lääne riikidelt midagi muud üle võtta kui ainult need valdkonnad, mille-ga nad ise on kõige rohkem hädas?

Eelpoolõeldu alusel soovib ja palub EKN, et meie Riigikogu keelaks Eestis prostitutsiooni ühemõtteliselt ära, kaasaarvatud selle reklaam massiteabevahendites. Siis jääb veel ainult oodata, et Eesti riik kosuks ning suudaks viia oma politseiaparaadi suunuse ja jõu vastavusse kuritegevuse ulatusega - loodetavasti osutub see meie rahvale üsna pea jõukohaseks.

Jumal on ajaloo Issand, ning kui Eesti Vabariigi seadused eiravad teadlikult ja vabatahtlikult tema seadusi, siis oleme määranud end ise uutele katusmustele, või lausa oma surmaotsusele alla kirjutanud.

Manitsedes teid kõige selle nimel, mis on püha, ja Eesti Riigikogu eest palvetades

Eesti Kirikute Nõukogu

Pöördumine võeti vastu EKN töökoosolekul 21. jaanuaril 1994

Ekskurss entsüklikasse "Humanae vitae"

prof. dr. Leonhard M. Weber, Müncheni Ülikool

Koostatud 6.9.1968

Entsüklikaga "Humanae vitae" 25. juulist 1968

andis paavst Paulus VI oma vastuse küsimusele sündivuse reguleerimisest, ning seega ka Vatikani II kirikukogu pastoraalkonstitutsioonis "Gaudium et spes" (4. detsembrist 1962, art. 51, 14) ettenähtud paavstliku otsuse.

1. Sisuliselt kolme ossa jagunev entsüklika osutab, et kirik ei tohi mööda minna elu edasiandmisega seotud küsimustest, mis tekivad ühiskonna arengu käigus.

I osas öeldakse, et toimunud muudatused on olulised ja mitmetahulised. Entsüklika esitab aga küsimuse, kas need muutused on ikka nii kaalukad, et nende alusel peaks praegu kehtivad kõlblusnormid ümber hindama.

Viidates kirikliku õpetusameti kohustele ja pädevusele selles küsimuses (nr. 4) ning hoides distantsi ekspertkomisjoni mõningate seisukohtade suhtes (nr. 5) näidatakse entsüklika II osas, et inimese, abielulise armastuse ja vanemliku vastutuse õigest ja terviklikust lähtekohast peab abielu igas oma teostuses jääma suunatuks elu edasiandmisele (*ad vitam humanam procreandam per se destinatus permaneat*) (nr. 11). See doktriin, mida õpetusamet on korduvalt esitanud, tulevat igas abielus sisalduvast kahest - üheksaamise ja soojätkamise - tähendusest. Nende aspektide lahutamatu ühendus olevat Jumala poolt määratud; inimene ei tohtivat seda oma suva järgi tühistada (nr. 12). Sellest teeb entsüklika järelduse, et juba teostunud eostumisele vahelesegamise, s.o. raseduse katkestamise (ka tervislikel põhjustel) tuleb suhtuda täielikult eitavalt. Nii samuti tuleb eitada ka meeste või naiste otsest, kestva või ajutist steriliseerimist, abielulise sugulise läbikäimise loomulike tagajärgede vastu ettevõetud tegevust ja vahendeid, mille eesmärgiks on soojätkamise takistamine. Ettekatsetult (*ex industria*) viljatuks muudetud abielulist akti nimetab entsüklika "iseene-

sest ebaausaks" (*intrinsece inhonestum*). Seepärast olevat ekslik arvata, et abielus, mille üheks tähtsaimaks ülesandeks on soojätkamine, võiks sellist akti põhimõtteliselt ja kõlbeliselt heaks kiita (nr. 14). Haiguse puhul peab kirik vajalikke ravivõtteid lubatuks, ka siis kui see raseduse katkestamine pole eesmärk omaette (nr. 15). Oma vaimsete võimete toel oskavad abikaasad Jumala seatud korra vastu austust tundes kasutada eostumisvaba aega, kui on tegemist tõsiste põhjustega (nr. 16). Ringkiri avaldab kartust, et üha rohkem võimust võttev sündivuse kunstlik piiramine toob kaasa kõige hullemad tagajärjed (nr. 17).

Entsüklika III osa hõlmab pastoraalseid juhtnööre ning pöördub ühes lõigus valitsuste, teadlaste, abikaasade, perekonna-apostolaadi, arstide ja hoolduspersonali, preestrite ja piiskoppide poole. Katoliiklikelt teadlastelt oodatakse piisavat tagatist sündivuse loomulikule reguleerimisele ning seega tõendit, et jumalike seaduste vahel, mis korraldavad elu edasiandmist ja edendavad tõelist abielulist armastust, ei saa olla mingit vastuolu (nr. 24).

2. Avalikkuse reaktsioon entsüklikale oli tugev: eituse, nõusolek, tänu, imetus, kriitiline hindamine. Kes oli tähelepanelikult jälginud paavsti eelmisi mõtteavaldusi ja Ilmikute Apostolaadi Maailmakongressi püüdlusi selles küsimuses, võis entsüklika ilmudes sellist seisukohavõtet ette aimata. Siiski näitab "*Humanae vitae*" teatud edasiarengut, võrreldes paavsti **Pius X** abieluentsüklika "*Casti connubii*" (1930) õpetusega. "*Humanae vitae*" üritab käsitleda abielu üldnimlikust vaatenurgast (nr. 7) ja rõhutab abikaasade vastastikust teineteist arendavat mõju (nr. 8). "*Casti connubii*" seevastu ilmutas sellest alles esimesi märke ja oli veel liiga sõltuv *Catechismus Romanusest*.

"*Humanae vitae*" otsustab abielu primaarse ja sekundaarse eesmärgi diferentseerimisel abielulise armastuse ja viljakuse sisemise seotuse kasuks, kuigi argumentatsiooni tagaplaanil jääb püsima primaarne eesmärk ja abielulised õigused (vrd. nr. 4, 8). Vastutustundlikku vanemlust (*conscientia paternitas*) tõestatakse oluliselt esile kui kohustust (nr. 10), rõhutatakse õiget südame-tunnistust kui kõlbelise käitumise alust (nr. 1, 10). Tuginemist Piiblis kirjeldatud Onani patule on vastavalt selle teksti tänapäevasele eksegeesile väidatud.

Entsüklika keel on heatahtlik ja poolehoidu taotlev, põhiosas ka vaoshoitult karm, kuid ilma valjude sõnade, ähvarduste ja hukkamõistuta; surmapatust siin otseselt ei räägita (vrd. aga nr. 14, 19, 25, 29). Tsitaatide valiku ja pigem "loomusele" kui isikule suunatud mõtleviisi tõttu on "*Humanae vitae*" võrreldes "*Gaudium et spes*"-iga tunda teatud kitsenemist. Teisalt kinnitab entsüklika, et "*Gaudium et spes*"-i sisu on kirikukogu poolt esitatud kõrgeima autoriteedi alusel (*summa auctoritate*) (nr. 7) ning täiendab seda oluliste, eriti just sot-

siaalsete seisukohtadega, omades puutepunkti sotsiaalsüklilise "*Populorum progressio*". Ent erinevalt "*Gaudium et spes*"-ist esitatud abielulise viljakuse ja sündivuse reguleerimise väga diferentseeritud kriteeriumidest ning seal mainitud intiimelust loobumise probleemist kui abielu ohustavast tegurist (1Ko 7,5) on "*Humanae vitae*"-i inimese käsitlemisel vaatluse alla võetud tema kohta kehtivad bioloogiaseadused (nr. 10).

Tõsi küll, paavst Paulus VI andis 25.11.1965 kontsiilikomisjonile terve hulga seisukohti, mida aga kõiki "*Gaudium et spes*"-i sisse ei võetud, kuna arvati, et need oleksid teksti põhistruktuuriga vastuolus. Nii on tänapäeval paljud katoliiklased ja ka prominentsed mittekatoliiklased rahul, et äsjamainitud seisukohad nihkuvad entsüklika kaudu taas esiplaanile. Selle kõrval eksisteerib ka vastupidine käsitlus, mida "*Humanae vitae*" ei ole maha vaikinud (nr. 18, 23, 25), et juba "*Gaudium et spes*" oleks võinud need seisukohad ära tuua.

3. Entsüklikaga "*Humanae vitae*" on pandud teaduslikule teoloogiale kohustus kiriklikuks hoiakuks, mis täielikult respektueerib paavsti ja tema primaati antud õpetuses, kuid mis peab ometi küsima, kuidas sellest aru saada ning millised perspektiivid ja tendentsid on selle taga. Paavsti vastus peab ju rahuldama mitte ainult usklikke, vaid ka maailma avalikkust (nr. 5). Kuna sündivuse reguleerimise kõlbelist probleemi saab vääramatu usutõe alla paigutada vaid kaudselt, tuleb paavsti otsust põhjendada ja arusaadavaks teha nii, et ilmutusele viidataks vaid inimliku tunnetuse raamides.

Entsüklika viitab lisaks kiriku järepilevale õpetusele (nr. 11 j.), mis käsitleb abielulist armastusühendust ja viljakust Jumala tahtest lähtuvatena (nr. 12). Miks see ühendus

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

ÜRO ÜLDKONVERENTS OTSUSTAS 8. detsembril 1989, et 1994. aasta kuulutatakse rahvusvaheliseks pere-aastaks, mille teemaks on "Perekond, selle jõuvarud ja vastutus muutuv maailmas". Paavst teatas 6. juunil 1993, et katolliku kiriku liitub ÜRO algatusega. Katolliku kiriku pere-aasta juhataja sisse piduliku missaga Naatsaretis Püha Perekonna pühal 26.12.1993.

9. oktoobril s.a. pühitseatakse paavsti juhtimisel Rooma Peetruse katedraali esisel väljakul "perekonnapäev". Missal, mis peetakse kõikide perekondade eest kogumaailmas, osalevad ka kõik piiskopid, kes on sellal kogunenud Rooma osalema piiskoppide sinodil.

OMA APOSTELLIKU KIRJAGA "Socialium Scientiarum" lõi paavst selle aasta algul Paavstliku Ühiskonnateaduste Akadeemia, mille büroo asub muldugi Vatikanis. Uue akadeemia presidendiks nimetast prantslasest professori, 1923. a. sündinud Edmund MALINVAUD', kelle eriala on majandusteadus ning kes on töötanud Prantsuse rahandusministeeriumis, Prantsuse Panga direktorina ja professorina ülikoolis. Akadeemia liikmeteks nimetati 30 ühiskonnateadlast kogu maailmast, selle finantside eest vastutab spetsiaalne fond.

KANADA PIISKOPPIDE VII-mase "ad limina" visidi (piiskoppide kohustuslik

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

on lahutamatu ja miks inimene ei tohi just siin suunavalt sekkuda, seda ei öelda. Jah, paavst arvab koguni, et praeguse aja inimesed on võimalised ise aru saama, kui väga on see doktriin vastavuses inimloomusega. Näib, et entsüklika jaoks on see õpetus tõestatud lihtsalt abielulise akti psühholoogiliste asjaoludega; teiseks põhjenduseks on võib-olla ka (küll nimetamata jäetud, kuid traditsioonis veel mõju avaldav) eostamismetafüüsika (vrd. nr. 13).

Ometigi ei ole entsüklika argumentatsioon kindlalt tõestatav. Nimelt arendab entsüklika järgnevat mõtet: selleks, et mitte anda elu sigitamise missiooni inimese suva käsutusse, tuleb vajaduse korral inimese otsustamisõigusele oma keha ja selle funktsioonide üle panna ületamatud piirid. Ning need piirid olevat võimalik kindlaks määrata vaid inimorganismi ja selle funktsioonide terviklikkusest lähtudes (nr. 17). Paavst esitab nõudmise olla preestritele kuulekas mitte niivõrd eeltoodud põhjustel, kui just Püha Vaimu valgustuse tõttu, "mis on karjastele antud kirikule usaldatud tõe seletamiseks" (nr. 28).

Nii püstitub teoloogiline probleem: mida see täpselt tähendab, kui paavst - küll mitte ilmeksimatuse alusel väljaõeldud, kuid siiski kohustavas otsuses (vrd. "*Gaudium et spes*", art. 51) - määratleb, et kiriku lastel ei ole lubatud sündivuse reguleerimisel kasutada teid, mille õpetusamet heidab Jumala seaduse seletamisel kõrvale peaaegu ainuüksi aktimoraalile ja staatiliselt mõistetud loodusõigusele toetudes (vrd. "*Optatam totius*", art. 16). Paavst tuletab ka korduvalt meelde **Pius XI** ja **Pius XII** õpetuse avaldusi, arvestamata seejuures uuemaid teoloogilisi uurimusi ja kõiki paavstliku ekspertkomisjoni vastuargumente, ning teeb seda partikulaarses, hierarhia poolt nähtud kirikumõistmise vaateväljas, ilma piiskoppide kolle-

giaalse kaastöötä (vrd. "*Lumen gentium*", art. 22 j.) ja ilma Kristuse prohvetlikus ametis osaleva jumalarahvata (vrd. ss, art. 12, 35). Kas ei anta sellega kirikukogu uuenenud kirikuteadvusele ja selle pluralismile retrospektiivselt kitsendav interpretatsioon kirikliku "integralismi" mõttes? Või on riiv eest ära lükatud ja uks avatud kirikusisesele võitlusele lõpliku otsustusõiguse (*magisterium ordinarium*) õige mõistmise pärast? On ju need viimaste paavstide teoloogiast pärit õpetuslaused, mis mõjutasid Paulus VI-t kiriku senist doktriini oluliselt uuendama, ning seda sõltumata sellest, kas ratsionaalne argumentatsioon kannab või ei (vrd. nr. 28).

4. Entsüklika pastoraalne edasiarendamine on möödapääsmatu. Sest entsüklika ei toonud usklikke mitte ühtsust (vrd. nr. 28 j.), vaid tugeva emotsionaalse laenguga lahkmeelt. Isegi entsüklika kõige vaimustunud kaitsjate hulgas leidub neid, kes rõõmustavad eelkõige paavsti otsekohesuse üle, tema sõnade üle kommete languse, majandusliku ekspluateerimise, inimeste enese- ja teistele suunatud manipulatsiooni kohta. Nad ütlevad, et võimalikke tagajärgi arvestades ei saa paavst kunagi rasestumisvastaste vahendite kasutamist lubada. Siiski arvavad nad, et niikaua kui ei ole piisavalt autoriteetselt määratletud sündivusregulatsiooni, olevat entsüklika juhtnöörid mõistetavad pigem eesmärgina kui täitmisele kuuluva käsuna.

Arvestades üksikisiku püüdlusi vastutustundliku vanemluse kohuste täitmisel, mis on nüüd kirjas ka kiriklikes dokumentides (vrd. nr. 18-22, 25-29), võib see seletus õige olla, ent entsüklika objektiivne doktriin sisaldab täitmist nõudvat käsku, ilma ühegi erandita: "*intrinsece in honestum*" (nr. 14). Kindlasti pakub teraapia abi naise menstruaaltsükli

reguleerimisel, ent ei ole kindel, kas on teostatav selle laiendamine raskele erandjuhtumitele. Siiski keelduvad iseseisvalt mõtlevad kristlased nagunii moraali jäigast, kaasustel põhinevast interpretatsioonist, mis paraku entsüklika eetose juurde kuulub, et keegi ei tohiks midagi küsida kõrvalkäikudest ja tagaustest.

Paavsti otsusega sündivuse reguleerimise kohta võib nõustuda, kuid võib ka mitte nõustuda - võib-olla end sellega lohutades, et antud entsüklikaga ei ole öeldud viimast sõna. Kuid kiriklik hingehoid peaks mõtlema ka nende usklikke peale, kes on teadlikud paavstliku ekspertkomisjoni arvamustest ja kellele konkreetne empiiriline mõtlemine on lähedasem kui entsüklika formaalsed printsiibid, millele nad võib-olla ületuldselt ei leia elus pidepunkti; samuti abikaasade peale, kes ausa vastutustundega ja vastavuses "*Gaudium et spes*" kriteeriumidele on leidnud enda jaoks sobiliku tee, ning on kogenud vastupidist entsüklikas nimetatule (nr. 17), nii et elukogemus sunnib neid sellele diferentseerimata otsusele vastu vaidlema.

Teades seda tõsiasja, on mõnined piiskopid võimaldanud pidada oma piiskopkonna kirikulehtedes küll respektitundega, kuid vaba diskussiooni. Ei ole ju lõppeks tegemist usuilmutuse, ka mitte apostelliku traditsiooniga, isegi mitte kirikutraditsiooni ajaloos ühemõttelise ja muutumatu õpetusega. "Saksa piiskoppide kiri kõigile, kellele kirik on ülesandeks pannud usku kuulutada" (22.9.1967), näeb nimelt ette olukorda, et usklik, seistes silmitsi otsusega, mis ei kuulu kiriku ilmeksimatuse alla, võib olla arvamusel, et ta omab kiriku tulevast ja paremat seisukohta juba praegu, ning usub seepärast, et tohib oma isiklikus teoorias ja praktikas kõrvale kalduda kiriku õpetusameti hetkel kehtivast õpetusest. "*Humanae vitae*" silmas pidades võib siin olla tegemist mitte ainult üksikute inimeste, vaid

tervete suurte gruppidega, ja kirikusisese arvamuse järgi tuleb nende puhul vaevalt arvesse sammhaaval toimuv nõustumine entsüklikaga.

Kuid on olemas ka inimeste rühmi, kes liiguvad vastupidises suunas ja kes ennekuulmatu "missiooniteadusega" astuvad vastu just piiskoppide eelnimetatud seisukohale. Ka selles tuleb näha üht tagajärge olukorrale, et kiriku autentset õpetuslikud seisukohad kehtisid praktikas eksimatutena ja usklite konsensus või vastavalt non-konsensus tulid vaid harva avalikult päevavalgele. Endastmõistetavalt ei ole see konsensus kui kiriklik tunnistus saavutatud usklite manipuleeritud üksmeelega.

5. Kaugematele perspektiividele on antud ajahetkel (*st septembris 1968 -toim.*) vaevalt võimalik vastust anda; puuduvad veel enamiku piiskopikonverentside seisukohavõtted. Kuid ilmselt ei ole absoluutselt ühtne lahendus enam võimalik, kui ei taheta provotseerida suure hulga usklite lahkumist kirikust (võib-olla koguni kiriku lõhestumist) või anda põhjust hoolimatuseks Pauluse aksioomi suhtes: kõik, mis ei tule veendumusest, on patt (Ro 14,23).

Sellistel kaalutlustel arutasid Lääne-Saksa piiskopid erakorralisel konverentsil (29.-30.8.1968) tekkinud situatsiooni, ning rõhutasid kommünikees ja ka karjasekirjas nii kirikliku õpetusameti pädevust abielu kõlbelisel korraldusel, kui ka religioosset kuulekust entsüklikale (vastavalt "*Lumen gentium*"-iga", art. 25), ja nõudsid nende õpetuste korrektset kuulutamist ja käsitlemist. Nad lubasid ka üleskerkinud probleemide põhjalikumalt uurimist, selgitavate vestluste jätkamist ja, seoses juba nimetatud eelmise aasta kirjutisega, vastutusteadliku südame-tunnistuse otsustuse respektseerimist (ka hingehoidjate poolt abielu-inimeste suhtes).

Näib, et võib-olla veelgi selgemalt tõstavad belgia piiskopid oma avalduses (30.8.1968) esile isiklikku, südame-tunnistusel põhinevat veendumust, mis (kui mitte paljalt vormiliselt) teoloogiliselt tähendab, et "*Humanae vitae*" õpetusotsustus ei ole kõikehaarav, ning et kõrvuti selle, küll kvalifitseeritud, kuid siiski punktuaalse õppelausega on olemas veel muud südame-tunnistuse kujundamise allikad.

Kollegiaalsuse mõttes kavatsevad saksa piiskopid arendada vestlust paavsti ja teiste maade episkopaadiga. Nii mõnigi usklik paneb sellele oma lootuse, arvates et kirikliku õpetusameti juriidiliste paragrahvidena formuleeritud arusaam ei peaks välistama seda isiklikku julget toimimisviisi, mis oli tuntud varases kirikus (Gal 2,11). Usklik inimene peab ju mõtlema tööleidmise vormile, mille puhul kirik kui tervik ning seega ka iga üksikisik võib talle osaks saanud armu järgi Jumalaga kaasa töötada. Otsitav vastus oleks siis mitte niivõrd pika teoloogilise arengurea lõpp-punktiks, vaid hoopis uueks Vaimust mõjutatud alguseks. Seepärast võiks suurima vastutusega kirjutatud ja mitte ainult "*Populorum progressio*" täiendusena, vaid ka "*magisterium ordinariumi*" õigeks hindamiseks vajalik ja õnnistav entsüklika saada inimkonna saatuslikul tunnil lähtekohaks tugevale usulisele liikumisele kirikus, mis omalt poolt hoolikalt respektseerib südame-tunnistuse väärikust ja selle vaba otsustusõigust ("*Gaudium et spes*", art.41).

Allikas: "*Lexikon für Theologie und Kirche*", Verlag Herder, Freiburg im Breisgau, 1986

Teksti tõlge: Tiiu Relve
Täpsustav korrektuur toimetajalt

UUDISEID KATOOLIKLIKUST MAAILMAST

viie aasta järel paavstiga kohtuda) ajal tegid nad paavstile ettepaneku lubada erandkorras inuit- ja dené-Indiaanlastel oma abielus vaimulikke, kuna nende suguharude traditsiooni järgi on ainult abielus mehel sõnaõigus.

Paavst kuulas Kanada piiskoppide argumentatsiooni väga tähelepanelikult ära, kuid hiljem ütles Usulevitamise kongregatsiooni juhataja kardinal TOMKO, et vaevalt saab siin mingit erandit lubada. Loodud pretendent kutsuks esile nõudmisteformi paljude Aafrika ja Lõuna Ameerika kirikute poolt, kust Roomat juba niigi analoogselt argumenteeritud taotlustega lakkamatult pommitatakse.

UTRECHTI ÜLEMPIISKOP, kardinal Adrian SIMONS tõdes hiljutises intervjuus, et on nähaselgeid märke sellest, et üle kahekümne aasta Hollandi katoliku kirikut lõhestanud kriis on tasapisi lahenemas. Põhjuseks pidas ta kirikuliikmete ühist muret tuleviku pärast, samuti kõige viimaseid, positiivseid piiskopinimetamisi.

Hollandi katoliku kirik sattus suurtesse sisemistesse raskustesse peale Vatikani II Kirikukogu, kui radikaalsete uuendusmeelsete ja traditsionalistide suhted pörkasid nii ägedalt, et tulemuseks oleks peaaegu olnud skisma. Tookord valasid õli tulle veel ebapopulaarsete isikute määramised piiskopi ametisse.

UUDISEID KATOOLIKLIKUST MAAILMAST

Armastus ja usk

Inimese seksuaalsus uuest vaatenurgast

Jack Dominican

Toimetajalt. Seekordses KE numbris ilmuv artikkel on esimene peatükk inglise arsti ja psühhiaatri Jack Dominiani 1987. aastal ilmunud raamatust "Sexual Integrity. The Answer to Aids". Loodame kogu raamatu avaldada käesoleva aasta jooksul.

Enne alljärgneva kirjutise lugemist soovitan läbi lugeda artikli lehekülgedel 4 - 6.

Lugejale

Sellest peale, kui kohtasin Jack Dominiani Londonis, olen ikka tundnud huvi tema isiku vastu ning olen püüdnud jälgida temalt ilmuvaid töid. Veendunud katoliiklasena ja juhtival positsioonil oleva tunnustatud psühhiaatrina on ta sageli keskendanud tähelepanu seksuaalsusele kui inimsuhete väljendajale, ning on uurinud abielu seisukorda, mis mitmetel põhjustel on Lääneühiskonnas nõrgenenud.

Käesolev raamat, mille tõlge pakub lugejale näite Jack Dominiani töödest, lähtub probleemidest, mis on esile kerkinud

seoses AIDS-iga. Raamat siiski ei piirdu nende küsimustega, vaid tahab pakkuda lugejale mõtlemisainet seksuaalsuse põhiolemuse kohta ning ajendada teda järele mõtlema abielu tegeliku tähenduse üle. Autor ei korda katoliku kiriku õpetust inimsuhete eetikast, vaid süveneb iseenda usule ja erialastele teadmistele toetudes sellesse probleemideringi, millel on tähtis osa inimese elus. Dominican esitab oma nägemuse ühena võimalikest lahendusvariantidest, et seksuaalsust ei vaadeldaks negatiivsest seisukohast, vaid et seda mõistetakse positiivse tegurina inimsuhete arengus.

Loodan, et see raamat aitab paljudel lugejatel mõista üha sügavamini seksuaalsust ning kindlustada perekonna alustasid oma ümbruskonnas.

+ Paul Verschuren,
Helsingi piiskop

SISSEJUHATUS

Omandatud immuunsuspuudulikkuse sündroomi (AIDS) väljailumine on seadnud uudsesse olukorda

paljude inimrühmade seksuaalelu. Eelmine sellega võrreldav ülemaailmse ulatusega ilming oli rasedusvastaste tablettide tarvituselevõtmine, mis leidis aset umbes kakskümme aastat enne AIDS-i. Rasedusvastaste vahendite laialdane levik andis märku, et kätte on jõudnud uue seksuaalmoraali ajastu. Seksuaalvahekorda võidi nüüd astuda lihtsalt sellest saadava naudingu pärast, ning teised väärtushinnangud tõrjuti koha võrra tahapoole.

Ristiusk on suhtunud sellesse seksuaalrevolutsiooni segaste tunnetega. Ta teab, et üleüldine halvustav suhtumine abielueelsesse ja abielu aegsesse kõlblusse hukutab inimesi, kuid tema häält ei ole kuulda võetud. Liiga paljud on pidanud kirikuid iga suguse seksuaalse rõõmu hävitajateks. Ristiusu hädad ei piirdu siiski ainult sellega, et suhtumine tema õpetusse on vaenulik. Kirikute ette on kerkinud uus probleem: nende seksuaalõpetuse põhialustes on toimunud põhjalik murrang.

Rohkem kui kolmtuhat aastat on judaistlik-kristlik traditsioon põhjendanud oma seksuaalmoraali põhimõttega, et suguakt ja soojätkamise moodustavad ühtse terviku. Laia leviku omandanud usaldusväärsete rasedusvastaste vahendite tulek lõ-

hestras selle ühtsuse. Kuigi raseduse vältimise meetodeid pandi kirja juba vana Egiptuse aegadest alates, on seksuaalakt ja soojätkamine nii täielikult ja radikaalselt lahutatud alles viimased veerandsada aastat. Sellel leiutisel on olnud globaalne mõju, ning kristlikud kirikud on kokku porganud võimsa väljakutsega leida uus teoloogiline alus seksuaalmoraalile. Seda väljakutset ei ole veel avalikult vastu võetud, ning see asjaolu tähendab määratud probleeme, mis kerkivad üles kristlaste seisukohtade kaitsmisel. Tõsi, katoliku kirik keeldub heaks kiitmast seksuaalakti ja soojätkamise teineteisest lahutamist, kuigi ta on nõus - nagu kõik teisedki kirikud - sündivuse reguleerimisega.

Immuunsuspuudulikkuse ilmumine, mis kutsub üles muutustele moraalses käitumises, on sattunud samale ajale, mil inimese seksuaalsust puudutava kristliku üldnägemuse põhialused on radikaalselt muutunud. Inimesed annavad immuunsuspuudulikkuse epideemiale erinevaid seletusi. Neile, kes usuvad dialoogi Jumala lõppematu armastuse ja tema loodud inimese vahel, omandab immuunsuspuudulikkuse tulek sügava tähenduse. Leidub ka neid, kes näevad tolles haiguses Jumala karistust selle eest, et tema käske ei ole peetud, ehkki suurem enamus kristlasi ei jaga niisugust tõlgendust.

Lisaks võimalusele haigete eest hoolitseda ja neile kaasa tunda annab immuunsuspuudulikkus võimaluse vaatata uue pilguga läbi seksuaalsuse olemust. Nüüd on hea võimalus vormida seksuaalmoraali põhialused uuesti sellest vaatevinklist, et traditsiooniline seksuaalakti ja soojätkamise ahel on jäetud täielikult inimese enda korraldada. Valdav osa mehi ja naisi on katkestanud selle ahela rasedusvastaste tablettidega või mingi muu tõhusa sündivust reguleeriva meetodi abil. Juba on koitnud uus ajajärk, mis väljendab veenvalt bioloogiale rajatud sek-

suaalsuse muutumist armastuseks kahe inimese vahel.

Käesoleva raamatu eesmärgiks on immuunsuspuudulikkuse tähendusele hinnagut andes võtta vaatluse alla seksuaalsuse raskuspunkti kandumine bioloogialt kahe inimese armastusele. Tahan näidata, et kristlaste arusaam seksuaalsusest peab endiselt paika, kuid nende pürgimused mõista seksuaalsust on edukad siis, kui eeldatakse ulatuslikke muudatusi.

Tegemist ei ole siiski teadusliku uurimusega. Sel teemal ei ole tehtud teaduslikku ega teoloogilist uurimistööd, samuti mitte ammendavat ülevaadet. Raamatu eesmärgiks on juhtida inimeste tähelepanu tõsisele ohutegurile, mis on olemas immuunsuspuudulikkuse näol, ning luua alus kahe inimese armastusele rajanevale seksuaalkäitumise muudatusele. See ei kuulu üksnes eri kirikute kristlastele, vaid on kõigi inimeste ühisomand. Olen vankumatult veendunud, et selline kristlik õpetus sobib kõigile neile meestele ja naistele, kes väärtustavad ennast kui tervikut. Juba liiga kaua on ristiusu häält peetud lahenduse pakkujana kõlbmatuks. Immuunsuspuudulikkus tingib nüüd ühiskonnas kiireid muudatusi, ning ristiusu õpetus seksuaalsusest osutub taas ajakohaseks. On ülimalt tähtis, et see, mida sel õpetusel on öelda, käsitleb õiglaselt mitte ainult judaistlik-kristlikku ilmutuselt, vaid ka maist seksuaalsust. Nagu kõik inimese toimingud, nii on ka seksuaalsus pidevalt muutuv maine reaalsus, mis on ülendatud Jumala müsteeriumiks. See raamat tahab anda aimu sellest ühtsusest.

1. IMMUUNSUSPUUDULIKKUS

AIDS on omandatud immuunsuspuudulikkuse sündroom, ning seda on hakatud pidama kõige tõsisemaks haiguseks tänapäeva maailmas. Viimase kahekümne viie aasta

jooksul oleme harjunud mõtlema, et paljude teiste ettetulevate probleemide seas põhjustavad nakkushaigused kõige vähem muret. Antibiootikumide laialdane kasutamine, vaktsineerimine ja immuniseerimine üheskoos on kõrvaldanud nii mõnegi inimkonna nuhtlustest. Noortel ei ole peaaegu mingit ettekujutust neist hirmudest, mida nende vanemad tundsid tuberkuloosi, lastehalvatuse ja teiste surmahaiguste ees. Sugulistest vahekordadest saadavate nakkuste osas, mille hulka võib lugeda ka immuunsuspuudulikkuse, uinutasid penitsilliin ja teised ravimid inimeste tähelepanu ning panid nad uskuma, et lühikese ravi-kuuriga saab võitu isegi süüfilisest ja tripperist. Oleme õppinud põlastama nakkushaigusi ning vaid harva on avalikult käsitletud tõsiseid tagajärgi, mida need endaga kaasa toovad. Nende asemel on meditsiin keskendanud oma tähelepanu kahele suurimale Lääne ühiskonda ohustavale tegurile - vähkkasvajatele ja südamehaigustele.

Keegi ei olnud valmis uue surmava haiguse tulekuks. Pole vähimatki kahtlust - immuunsuspuudulikkus on tappev. Veel ei tunta mingeid ravivahendeid selle hävitusjõu vastu.

Selles peatükis räägin neist faktidest, mis praegusel hetkel on teada. Kasutan meelega sõnu "praegusel hetkel", sest on palju niisugust, mida selle haiguse kohta keegi ei tea. Uut informatsiooni, mis täiendab andmete koguhulka, võib leida miljal tahes. See, miks sellele haigusele pühendatakse nii suurt tähelepanu, johtub asjaolust, et nakkus saadakse peamiselt seksuaalsel teel. Iga seksuaalselt aktiivne inimene on potentsiaalne nakkuse saaja. Samuti on teada, et nakatumiseks piisab vaid ühestainsast suguahtist. (Toimetajalt. Järgnevast alapeatükist on välja jäetud mõningaid arvandmeid, mis puudutavad AIDS-i levi-ku esimesi aastaid ja pole tänapäeval enam kuigi huvipakkuvad.)

AIDS-i ajalugu

Esimesed immuunsuspuudulikkuse juhtumid registreeriti 1981. aastal USA-s. Haigus leiti homoseksuaalsetelt meestelt ning usuti, et see ongi vaid selle rühma erihaigus. Nüüdselt on selge, et see nii ei ole ning et nakkuse võivad saada samahästi ka heteroseksuaalsed mehed ja naised.

Haiguse levikuala ei piirdu ainult Ühendriikidega. Lisaks asjaolule, et AIDS on levinud maakera paljudes teistes osades, on avastatud, et immuunsuspuudulikkus esineb epideemia Aafrikas Saharast lõuna pool ning Läänemaaailma paljudes paikondades. 1985. aastal oli USA-s teada 16 500 nakatumisjuhtumit, 1989 ulatus see arv 104 210-ni. Euroopas loendati 1985. a. 2 004 haigestumisjuhtu, 1989. aastal juba 25 589. Arvude kasv on vapustav.

Kuigi Lääneriigid on immuunsuspuudulikkuse tõttu häireseisundis, ei tohi unustada, et väga ulatuslik epideemia levib Aafrika keskosas. Suur hulk uurimusi, mis on läbi viidud Zairis, Sambias, Keenias ja Ruandas, näitavad, et 5 - 10 % noortest täiskasvanutest said nakkuse kusagil linnapiirkondades ning et haigus levib maaelanikkonna ja laste hulka. Samuti on teada, et erinevalt Lääneriikidest levib haigus Aafrikas peamiselt heteroseksuaalsete kontaktide kaudu. See teave on oluline selleks, et turistid oskaksid olla neis Aafrika riikides eriti ettevaatlikud. Aafrika käekäik võib ette ennustada tulevast olukorda teistes maades.

Immuunsuspuudulikkuse põdevad ja haigusesse nakatumine

1986. aasta maikuu lõpuni moodustasid Inglismaa 362 immuunsuspuudulikkuse juhtumist mehed 350 ja naised 12. Seega oli neist valdav enamus mehi, kuid kõige uuemate andmete põhjal hakkab naiste osakaal kasvama, kui haigusele ei õn-

nestu panna piiri. 350-st mehest 318 olid homoseksuaalid ja 17 põdesid hemofiiliat (pärilik verehüübimatus). Viis meest ja üks naine said nakkuse vereülekande teel. Kolm meest ja üks naine kasutasid veeniseselt uimasteid. Loetelu näitab, et praegusel hetkel on kõige suuremas ohus seksuaalselt aktiivsed, iseäranis siis, kui nad on homoseksuaalsed, vereülekannete saajad (eriti hemofiilia tõttu) ning narkomaanid, kes manustavad veeni uimasteid.

Võib märgata, et kõige suurem haigestumise oht puudutab homoseksuaalseid mehi. Uurimused on näidanud, et passiivne homoseksuaalne mees, kes osaleb anaalses suguahtis ning puutub nõnda kokku seemnevedelikuga, on kõige suuremas ohus, eriti siis, kui tal on mitmeid partnereid. Arvatakse, et pära- või pärasoole limaskestast vigastamisel risk suureneb. Aktiivsel poolal on haigestumiseks vähem võimalusi, kuid tõsine oht on ikkagi olemas. Nakkuse levimine mehelt naisele on selgesti fikseeritud. Nakatunud mehe seemnevedelik, mida kasutatakse kunstlikul viljastamisel, võib põhjustada naise haigestumise. Haiguse kandumist naiselt mehele tuleb ette tunduvalt harvem. Viirust on siiski leitud naise suguelundite eritistest, ning kui haigestub rohkem naised - eriti prostituudid -, on tõenäoline, et naiste osa nakkuse levitamisel kasvab.

Homoseksuaalsete meeste järel suurim rühm immuunsuspuudulikkuse nakkuse saajaid on need, kellele on tehtud vereülekandeid (kaasa arvatud hemofiiliahaiged). Kui asjade seis oli veel vähetuntud, anti neile inimestele infitseerunud verd ning nad said sel teel nakkuse. Antud juhul tähendab see eriti ränka saatuselööki. Nüüd on olukord küll juba märgatavalt paranemas, sest praegu testitakse veri sajabrotsendiliselt enne kasutamist vereülekannetes.

Üks nakkuseallikas on nöölad, mida vahetavad narkomaanid, kes

süstivad uimasteid veresoonde. Neid uimastite kuritarvitajaid ähvardab tõsine oht. Ühes uurimuses jõutakse järeldusele, et peaaegu 85 % soonesiseselt uimasteid kasutavatest inimestest võivad saada nakkuse. See noorterühm põhjustab suurt muret, nii et juba kaalutakse võimalust ja-gada soonesiseselt uimastite kasutajatele steriilseid süstlaid ja nõelu tasuta. Steriilsete süstalde ja nõelte vaba kättesaadavus põhjustab samas eetilisi probleeme, sest seda võidaks pidada narkomaania soodustamiseks. Kuid immuunsuspuudulikkusesse nakatumine on sedavõrd alarmeriv fakt, et ma pean steriilsete vahendite jagamist õigustatuks.

Nakkus võib levida ka emalt lapsele. Viirus liigub lootesse emaihus. Teisalt võib nakkust edasi anda rinnapiimaga või kui laps puutub kokku nakatunud ema verega. Mõningatel juhtudel on viirus edasi kandunud ka elundite siirdamise teel.

Leidub ka positiivseid külgi. Uurimused on näidanud, et meditsiinitöötajail, arstidel, põetajatel ja laborite personalil, kellel on kokkupuude immuunsuspuudulikkust põdevate haigetega või nende eritistega, puudub kalduvus nakatuda. Läbi uurides 1758 niisugust meditsiinitöötajat, kellel oli AIDS-ihaigetega otsene või kaudne kontakt, leiti viiruse antikehi 26 isiku verest ehk 1,5 protsendil. Neist 23 olid homoseksuaalsed mehed. Vaid 2 nakkuse saanud töötajat olid vigastanud end nõeltega, mille küljes oli nakatunud verd. Kui peetakse kinni rutiinsetest ettevaatusabinõudest, siis immuunsuspuudulikkust põdevate haigete hooldamisel ei pea nakkusohtu kartma.

Teine veenev uurimus selgitas nakatumisriski immuunsuspuudulikkust põdevate patsientide sugulaste, laste või vanemate osas. Peaaegu kaks aastat kestnud kontakti järel need lähisugulased ei nakatunud, välja arvatud üks viieaastane tütarlaps, kes suure tõenäosusega sai nakkuse emalt pärast sündimist.

Kokkuvõttes võib kinnitada, et kuigi viirust on leitud verest, seemnevedelikust, tupe ja päraakupiirkonnast eritised, pisaravedelikust, sülgest, rinnapiimast, lisaks ka teiste elundite eritistest, muuhulgas uriinist, see nakatab peamiselt seksuaalakti või vere vahetlitsusel. Ka infitseerunud instrumendid võivad haigust edasi anda tätoveerimisel või kõrvalesta läbistamisel. Viiruse esinemine sülgis põhjustab probleeme seoses suudlemise või ühise armulauakarika jagamisega. Uurimused ei ole siiski näidanud, et sülg oleks eriline nakatuse allikas. Praegusel hetkel puuduvad kõik tõendid selle kohta, et suudluste või ühise armulauakarika kaudu võiks nakkust edasi anda. Tavalisi hügieeninõudeid, sealhulgas karika pühkimist iga armulaualise järel, tuleb muidugi alati hoolikalt täita.

Viirus ja haigus

Immuunsuspuudulikkuse ja viiruse omavaheline seos leidis juba nimetamist. On peaaegu kindel, et retroviirus, mis tehti kõigepealt kindlaks 1983. a. Prantsusmaal ning mida hakati nimetama lümfisõlmedega ühinevaks viiruseks (lymphadenopathy associated virus) ehk LAV-iks, ja samasugune Ühendriikides avastatud inimese T-lümfotsüütide lümfotroopne viirus III (HTLVIII) põhjustab haigestumist. Aastarvud näitavad, kui lühikest aega me alles teame, mis on immuunsuspuudulikkus. Need kaks avastust seostati omavahel ning neid hakati meedikute hulgas nimetama HTLVIII/LAV nimega (praegu HIV).

Kui inimene saab nakkuse, võib praeguste andmete järgi öelda, et haigus kestab terve elu. Nakatumine pole otsekohe märgatav, alles nädalaid hiljem saab testi abil kindlaks teha viiruse olemasolu organismis.

Peab rõhutama, et kõik viirusega nakatunud inimesed ei haigestu immuunsuspuudulikkusse. Kolme nädala möödudes pärast nakatu-

mist ilmnevad nohupalaviku, gripi sümptomid: kehatemperatuuri tõus, üldine halb enesetunne, valud, higistamine, kurguvalud, peavalu ja näärmete tursed. Veel kaks nädalat hiljem kaovad kõik sümptomid. Järgneb periood, mille vältel haigus-tunnused puuduvad täielikult või esineb ebamäärane halb enesetunne, väsimus, kehakaalu alanemine või kõhulahtisus. Sel ajal võivad lümfisõlmed olla suurenenud ning võib esineda sümptomeid nahal. Peamist vaeva valmistab sel ajal hirm HIV-i nakatumise ees.

Vahelduv osa HIV-nakatunutest saab omandatud immuunsuspuudulikkuse, AIDS-i, mis lõhub organismi kaitsemehhanismi. Haigus on halvav ja lõpeb surmaga. Esimeste uuringute andmeil 9-14 % homoseksuaalsetest meestest said immuunsuspuudulikkuse üle kahe aasta kestnud meditsiinilise jälgimise jooksul. See suhtarv on siiski kasvanud 15-34 %-ni siis, kui jälgimine on kestnud üle kolme aasta.

Selgitustöö

Kuna vallandunud haigusele ei ole mingit ravi ning puuduvad kõik märgid ravi leidmiseks lähitulevikus, tuleb sellesse haigusesse suhtuda kahel viisil: selgituste ja profülaktiliste vahenditega. Raamatu selles osas keskendatakse tähelepanu selgitustööle. On olemas suur hulk mehi ja naisi, kellele teeb muret võimalik haigestumine. Tuleb kindlaks teha, et kartus on tõepoolest põhjendatud ja küsimuse all ei ole tavaline hirmureaktsioon. Nakatumise võimalusega peab arvestama, ja kui mingeid tõendeid pole olemas, tuleb säilitada rahu. Rahu säilitamise all ma ei mõtle hirmu unustamist, vaid läbimõeldud suhtumist vastavalt oma eluviisidele ja taustale.

Kui haigestumishirmul on tõeline põhjus, peab käima testi tegemas alles siis, kui võimalikust nakatumisest on kulunud aeg, mis on vajalik

positiivse testi saamiseks. Testimine kohe pärast seksuaalkontakti ei anna mingit usaldusväärset tulemust, sest on teada, et positiivset analüüsi on võimalik saada alles kaks või kolm kuud hiljem.

Mõningatel juhtudel peab arvestama teiste inimestega juba enne testi või selle järel (kui test osutub positiivseks). Sugulased ja sõbrad seisavad siin kõige tähtsamal kohal. Kuidas rääkida sõbrale, kes võibolla on armastatu, et on lasknud end uurida? Kui testi tegija on homoseksuaalne ja tema sugulased ei tea seda, läheb tarvis abi asjaolude väljatulemise tõttu. Abikaasa võib endast välja minna, kuuldes oma mehe homoseksuaalsetest kalduvustest, tema abieluvälisest suhetest või käikudest prostituudi juurde. Kõik asjaosalised vajavad abi, seistes silmitsi oma hirmude, viha, eelarvamuste ja hirmuga nakatumise ees. Inimest, kes kardab haigestumist, võivad piinata häbi, süütunne ja kartus üksi jääda.

Nakkuse saaja elab hirmutunnete astmelise vaheldumise pinges haiguse puhkemisest kuni sinna maale, kus ta mõistab, et on tõepoolest sattunud sellesse problemaatilisse olukorda. Temaga tuleb reeglipäraselt kohtuda, soovitada talle arstlike läbivaatusi ning julgustada teda toime tulema oma haigusega. Need naised ja mehed peavad kokku pörkuma iseenda ja teiste kõige sügavamate tunnetega, ning nad vajavad kõvasti tuge. Alati on tuntud hirmu võimaluse ees jääda ühiskonnast väljatõugatuks. Too viirus on selle probleemi jälle üles tõstnud. Inimesed, kellel avastati immuunsuspuudulikkus, teavad, et nad on mõistetud suurema umbes kahe lähema aasta jooksul. Nagu alati sellistes olukordades, kus surmav haigus võtab võimust, läheb tarvis füüsilist, psüühilist ja vaimset abi. Patsienti tuleb aidata nii aktiivselt kui võimalik, ning tagada talle vastavalt võimalustele parim eluviis. Ennekõike tu-

leb hoolitseda, et ta peaks endiselt tähtsaks küsimusi elu mõttest. Vaimulikus mõttes tähendab see leppimist nii inimeste kui ka Jumalaga ning armastuse kogemist ilma reseratsioonideta.

Profülaktika

Profülaktika jääb ainsaks ja parimaks "ravimeetodiks", mis praegusel hetkel on olemas. Kuna nakkus levib kõige sagedamini seksuaalsuhete kaudu, on kõige tõhusam vahend selle ärahoidmiseks seksuaalkontaktide piiramine ühe partneriga abielu raamides. Kogu see raamat peab silmas just sellist väärtushinnangut, mida tunnevad nii kristlased kui ka teiseusulised, kuid mis viimasel ajal on muutunud vanamoodsaks.

Judaistlik-kristlik traditsioon tervikuna on kaitsnud seksuaaldisipliini suurema või väiksema eduga. Kõneldes immunsuspuudulikkuse ohust on täielik truudus vaieldamatult ideaal. Isegi kui see põhimõte ei leia järgimist, tuleks hoiduda juhuslikest ja valimatutest seksuaalsetest kontaktidest, sest partnerite arvu kasv lisab nakatumise riski. Kui siiski jätkatakse suguelu väljaspool abielu, on kõige targem kasutada kondoomi. See soovitus on põhjutanud hämmingut katoliiklikes ringkondades, ent asi on tegelikult väga lihtne. Kui kondoomi kasutatakse kaitsevahendina immunsuspuudulikkuse viiruse vastu, siis selle peamine eesmärk on kaitsta viiruse, mitte aga viljastamise eest. On ülimalt tähtis, et kõik kaitseksid ennast ettevaatusabinõudega hirmutava võimaluse eest, mis on ähvardamas immunsuspuudulikkuse näol. Eriti need, kes on juba saanud nakkuse ja jätkavad siiski seksuaal-elu, peavad andma maksimaalse tagatise, et haigus ei levi edasi. Anaalseks on eriti ohtlik ja sellest tuleb hoiduda. Samuti peab vältima ejakulatsiooni (seemnevoolu) suhu.

Haiguse leviku takistamiseks vereülekannte teel on tarvis kinni pida kõigist ettevaatusabinõudest, vaatamata sellele, et doonoriveri on testitud ja vajalikud uuringud tehtud. Uimastite veresoonte süstijad peavad olema nõelte ja süstalde kasutamisel eriti ettevaatlikud. Nii hoidutakse haiguse omandamisest infitseerunud vahendite kaudu. Kuna haigus levib edasi naistele ning seksuaalakt on peamine nakkusallikas, kujuneb oluliseks profülaktiliseks abinõuks seksuaalkasvatus.

Kaastunne nakatunute ja haigete suhtes

Kõigi ja eriti kristlaste kohus on osutada armastust ja kaastunnet nakatunute ja AIDS-ihaigete suhtes. Tuleb teha selgeks, et nakkuse saaja või haige on endiselt meie abikaasa või sõber, kolleeg või töötaja. Me ei tohi neid inimesi häbimärgistada ega muuta neid meie kaasaja uuteks "pidalitöbisteks". Me peame aitama neil iseendaga hakkama saada ning pakkuma neile võimalust südant puistata. Vastumeelsustunne kerkib kergesti esile, kuid seda tuleb takistada. Paljud haiged on homoseksualistid. Suguhaiguse ja homoseksuaalsuse ühtelangemine võib kujuneda uskumatult vapustavaks.

Inimese tunnistamine vastuvõetavaks, sõprus ja dialoog peavad kujunema kõigi nende tunnusjooneks, kel on tegemist nakatunutega. See peab jõudma ka AIDS-i ohvriteni. Neil meestel - ja tulevikus üha sagedamini ka naistel - tuleb aidata elada normaalset elu nii kaua, kui see osutub võimalikuks. On tõestatud, et AIDS-ihaigete lähisugulasi ähvardav nakatumisoht on väga väike. Ühiskonna abi tuleks juhtida nii, et ohver ja tema lähedased säilitaksid kontakti haiguse ajal.

Haiguse rasketel perioodidel tuleks haigestunu eest hoolitseda ja aidata teda nagu mistahes teist haiget. Me peaksime nende eest pal-

vetama ja ei tohi mitte mingil juhul mõista anda, nagu oleksid nad oma katsumuse ära teeninud.

Kõigi nende positiivsete abinõude kasutamine, mida vastutus ja armastus nõuavad, aitab võitu saada hoolimatusest, hirmust ja vastikutunnndest. Suuremjagu inimesi kaitseb end hirmu eest usuga, et nende endiga ei saa halvim juhtuda. Keegi ei usu, et *temast endast* võiks saada vähihaiguse ohver või südamehaige. Vaevalt võiks keegi kunagi endale ette kujutada, et *tema ise* saab immuunsuspuudulikkuse nakkuse. Ehmatav tõsiasi on see, et ohus on ükskõik kes, kel on olnud suguline vahekord partneriga, kelle tausta ta ei tunne. Asja avalik käsitlemine massiteabevahendites ja vastavate instantside poolt on ülimalt oluline, sest see annab inimestele põhjust enne kaks korda mõtelda, kui nad astuvad juhuslikesse seksuaalvahekordadesse.

Meie kõik peame talitsema oma hirmu ja vastumeelsust, kui tuleb tegemist mõne inimesega, kes on saanud nakkuse või kellel on AIDS. Praktiliselt ei ole peaaegu mingit riski neilt nakkust saada. Me peaksime käituma loomulikult, nende eest siiralt hoolitsema, neid aitama ja neile kaasa tundma. Need, kellel on nakkus ja kes on haiged, vajavad meie tuge ja praktilist abi. Eriti kristlased peaksid siin üles näitama armastust ja kaastunnet. Spetsialistide abi võib küll leevendada hirmu, kuid tavalised inimesed saavad ulatada sõbrakäe, teha sisseoste neile, kes ei ole liikumisvõimelised, aidata haigetel ja nende omastel kontakteeruda, ning kanda hoolt, et immuunsuspuudulikkuse all kannatav patsient võiks väärikalt surra.

Jumal kõneleb

Immuunsuspuudulikkuse väljailumine on ärritanud suurt hämmastust Jumala kavatsuste suhtes, kes laseb sellel haigusel levida nii huku-

tavalts üle kogu maailma. On neid, kelle meelest Jumal karistab immuunsuspuudulikkusega mässulist ja kõlvatut inimkonda. Eriti ägedate rünnakute objektiks on kujunenud homoseksualistide rühmitused. Teiste arvates pakub haigus võimaluse tõsisest saatuselöökidest valguses uuesti läbi mõelda traditsioonilised arusaamad moraalist.

Need, kes peavad immuunsuspuudulikkust Jumala karistuseks seksist hullunud maailmale, on tihtipeale autoritaaselt ranged ning otsivad võimalust kontrollida inimeste käitumist hirmutamise ja karistustega. Niisuguseid mehi ja naisi on alati olnud, ning nad haaravad kinni igast võimalusest, et tutvustada oma seisukohti. Kristlased peavad alati silmas pidama Kristuse isikut, kui nad mõtleavad dialoogile Jumala ja inimkonna vahel. See dialoog omandas kõige täiuslikuma kuju inkarnatsioonis (lihaksaaamises), kui Jumal sündis tõeliseks inimeseks. Jeesus õpetas meile, et armastus ja kaastunne on tähtsaim viis suhtumises kaasinimestesse. Ühtlasi tõstis ta inimese terviklikkuse täiesti uuele täiuslikkuse astmele. Iga uus sugupõlv peab armastama ja osutama kaastunnet, selleks et mõista rohkem Jumalariigist. Just see näitab, mis otstarve on immuunsuspuudulikkusel. Ühelt poolt tuleb meil pakkuda igakülgset hoolitsust kõigile, kes on saanud nakkuse või põevad AIDS-i. Teiselt poolt me peame uurima seksuaalsuse tähendust inimese kui terviku seisukohast. Nii maailm kui ka kirikud peavad õppima sellest uuest olukorrast. Uued vaatenurgad tuleb omaks võtta, uskudes ja lootes, et Jumal meid kõnetab, nõnda nagu ta alati on teinud, ning et ta siiski ei soovi meis esile kutsuda hirmutunnet. Evangelist Johannes, kellel on armastuse kohta öelda rohkem kui kellelgi teisel, kirjutab oma esimeses kirjas: "Armastuses ei ole kartust, vaid täiuslik armastus välistab kartuse, sest kartusel on ees karistus,

aga kartja ei ole saanud täiuslikuks armastuses." (1 Jh 4,18).

Kristlased oleks pidanud juba ammu omaks võtma sellise lähene-misviisi. Juba üle veerandsaja aasta võib täheldada ulatuslikke muutusi inimeste seksuaalkäitumises, mis on toimunud kristlastele märkamatult. Enam kui kolmtuhat aastat valitses arusaam seksi ja paljunemise ühtekuuluvusest. Nüüd on see side katkenud, ning distants on kasvanud endisest suuremaks selle mõtteviisi toel, et inimese tegevust juhib seksuaalsusest johtuv nauding. Kristlased, kes nõuavad ühiskonnalt sallivust, ei omanud sellist positsiooni, et nad oleksid suutnud neid arenguid mõjutada. Nad ei ole tahtnud näha, et samal ajal kui inimkond õpib üha kasvaval määral valitsema bioloogiat, võib ühtlasi muutuda ka inimeste käitumine. Tõeliseks väljakutseks on usaldada Jumalat ja uskuda kindlalt, et missugused muutused ka iganes toimuksid, judaistlik-kristlikud põhiväärtused kehtivad edasi, isegi kui inimesed suudaksid lähendada kõik seksuaalse sündmusteketi saladused. On selge, et mehed ja naised õpivad valitsema iseennast ja oma keskkonda. Ristiusu ülesandeks jääb usaldada inimese iseseisvust, ja samas kaitsta üha uuesti neid põhiväärtusi, mida ei saa kõrvalle heita. Need põhiväärtused on tihedalt seotud ilmutusega, mille sõnul "inimene loodi Jumala näo järgi" (1 Ms 1,27) ja mis ütleb, et Jumal on armastus (1 Jh 4,8). Armastus kahe inimese vahel on peamine kriteerium, millele tuginedes tuleb vaadelda inimese käitumist. Ristiusk on liiga kaua usaldanud oma seksuaalsetes arusaamades bioloogiat. Nüüd on sobiv aeg minna bioloogialt üle inimese ja armastuse juurde, ning ühtlasi usu juurde, et immuunsuspuudulikkus on Jumala viis juhtida tähelepanu sellele muudatusele. □

Tõlge: Ylo M. Pärnik

UUDISEID KATOOLIKLIIKUST MAAILMAST

AMEERIKA TEADUSTE AKADEEMIA andis loa lasta toodangusse Prantsuse-Saksa ühistööna valminud nn. "aborditabletid" ehk "kahetsustabletid". Akadeemia leiab, et medikament, mis on tuntud nime all RU486, ei vaja enam rohkem testimist: seda kasutades võib naine paaril esimese rasedusnädala jooksul esile kutsuda abordi. Tabletid on juba saadaval Prantsusmaal, Inglismaal, Rootsis ja Hiinas, kuid on hukka mõistetud Vatikani ja paljude riikide piiskoppide konverentside poolt.

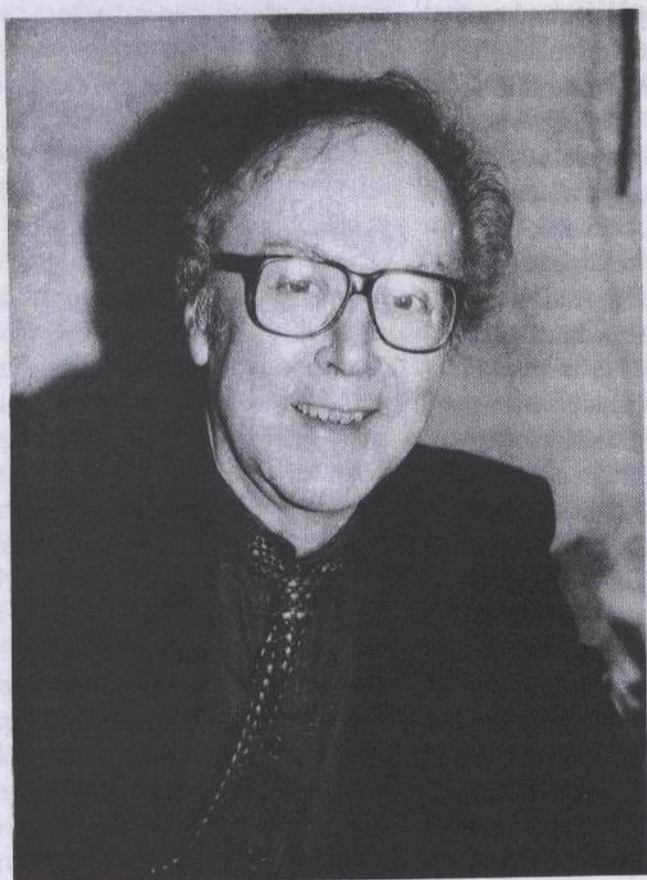
PRANTSUSMAA PIISKOPPide ühises läkituses antakse väga positiivne hinnang elundite doonorluse ideele. Piiskopid kinnitasid veelkord, et katoliku kirik aktsepteerib elundite ja kudede siirdamist, juhul kui see toimub "viisil, mis täielikult austab inimväärikust ja inimese õigusi". Võtmeprintsipi on, et organ peab olema tõepoolest kingitud - mingil juhul ei tule kõne alla, et doonor või keegi teine saab materiaalselt kasu; teisalt rõhutatakse, et mitte kellelgi pole õigust võtta teiselt isikult omavoliliselt transplantaate, olgu doonor siis elus või surnud. Siinkohal kirjeldati siirdeorganite musta äri, mis õitseb mõnedes arengumaades, kui "inimeste vaesuse julma ärakasutamist ja inimväärikuse alandamist".

KALKUTTA EMA TERESA, Tegeva Armastuse Saadikute ordu looja, saatis

UUDISEID KATOOLIKLIIKUST MAAILMAST

Temal oli kodus juttuselgkärnkonn...

Meenutab Arnold Feldmann ehk Tuku

Kõik minu tuttavad kutsuvad mind hüüdnimega Tuku. Kui ma väike poiss olin, siis oli meil talus hobune, kelle nimi oli Juku. Sain selle hobusega väga hästi läbi ja kodurahvas leidis vist minus ja temas midagi

sarnast, et meid hakati kutsuma Juku ja Tuku. Olen oma sugulastelt hiljem uurinud, kas pole sellega seotud mingit kindlat lugu, kuid ilmselt oli asi lihtsalt sõnade kokkukõlksumises. Aga kuni tänase päe-

vani ei suuda paljud mu tuttavad aru saada, et kes see Arnold on - kõikide omainimeste jaoks olen ma kogu elu Tuku olnud.

Minu perekonna katoliku kirikusse saamisega oli sedasi, et minu isa, kes oli arst, töötas Esimese maailmasõja ajal ja peale sõda Karjala kannasel. Seal oli tal üks patsient, kellele tuli noorem õde külla; minu isa käest käest küsiti, kas ta ei saaks ka selle õe tervist kontrollida. Isa kuulas siis minu tulevase ema läbi ja ütles, et kui ometi minul oleks abi-kaasa, kellel oleksid nii head kopsud. Siis ta veel ei teadnud, et varsti nad abielluvad ja see heade kopsudega tüdruk saabki temale.

Mu ema oli sündinud Varssavis, kuid maailmasõja ajal Poolast ümber asunud Peterburi, kus ta töötas ühes poola põgenike või mingis muus büroos, kus poolaga tegemist oli. Sealt ta oligi Soome oma vennale külla tulnud. Ma ei mäleta mis aastal see oli, aga I maailmasõda ikka veel käis, kui nemad abiellusid. Laulatus peeti Peterburi luteri kirikus, kus oli rootsi ja saksa kogudus.

Hiljem abiellusid nad teist korda, siis juba Tallinna katoliku kirikus. Isa küll katoliku usku ei läinud, aga ema oli keegi ära hirmutanud, et sa

ju abiellud luteriusku mehega - mine tea, see läheb veel sinust lahku, siis sa uuesti abielluda ei saa. Kui ema mind ootas, siis ta leidis, et asi on päris selge ja abielu on kestma jäänud, nüüd on siis ehk õige aeg see päris abielu sõlmida. Isaga ma sellest ei rääkinud, aga ema käest olen kuulnud, et kui isa teistkordsest laulatamisest teada sai, oli ta veidi pettunud ja öelnud, et kas me siis seni pole abielus olnudki - oleks siis pidanud kohe katoliku kirikus abieluma, kui asjad juba nii on.

Mind ristiti mõni päev peale sündimist 17. mail 1927. aastal. Meil oli Selis - see on umbes 40 kilomeetrit Tallinnast Rapla poole - oma talu, ja preester toodi sinna. Seli haigla raamatutes peaks see olema ka sisse kantud. Minu teada oli ristijaks preester Kartte. Üldiselt elasime me Selis ainult suviti, Tallinnas oli meil Tina tänaval korter.

Kirikus käisin ma koos emaga. Igapühapäevane kirikusseminek oli isenesestmõistetav. Mäletan selgelt, et ühel pühapäeval oli jutlus eesti keeles, järgmisel saksa keeles ning kolmandal poola keeles.

Vaimulikest mäletan piiskop Profittlichit, kuid mul ei tule meelde, kas ta meie juures külas ka käis. Räägiti, et Profittlich läks preestriks pärast seda, kui ta armastatud neiu ta maha jättis. Sellised kuulujutud võisid küll hüsteerilisi naisi ihastada, aga ei ole teada, et need vahejuhtumid oleksid kedagi ohustanud.

Tallinna koguduse preester Borucki oli saksastunud poolakas, pärit, nagu ta ise ütles, Posenist - aga igale poolakale oli ju kohe selge, et tegemist on poola linnaga nimega Poznan. Borucki oskas hästi poola keelt, koguni jutlustas poola keeles, ja pidas end poolakate seltskonnas korrektselt ülal. Ta külastas ka poolakate kodusid, ning oli meiegi kodu sagedane külaline.

Nii Tallinnas kui Selis käis meil külas ka preester Wincenty Deinis,

kes oli vist isa poolt leedulane ja ema poolt poolakas; poola keelt pidas ta oma emakeeleks, aga valdas vist ka leedu keelt.

Deinis töötas enne vene revolutsiooni preestrina Peterburis. Revolutsiooni ajal võeti ta vangi ja nõuti, et ta oma usust lahti ütleks. Kui ta keeldus, siis peeti teda aasta aega vanglas. Eriti masendav oli olnud, kui ta pidi terve kuu olema alasti. Õnneks oli tal hea tervis ja ta pidas selle aasta vastu, siis mõisteti ta Solovetski saartele ja seal oli ta sunnitööl kuus või seitse aastat, kõik kokku siis seitse või kaheksa aastat. Lõpuks vahetati ta mingi leedu kommunisti vastu välja ja ta asus Tallinna - miks just siia, seda ma ei tea. Oma emakeele pärast oli ta minu emale lähedane ja nad olid head sõbrad. Mäletan, et ta oli elurõõmus inimene. Ka nunnad käisid emal külas, aga mis ordust nad olid, seda ma ei tea.

Konfirmatsioonõpetust viis läbi Deinis, pärast kinnitamist võttis Verling õpetamisejärje üle. Katoliiklasena olin ma kooli usuõpetusest vabastatud. Tänapäeval pole kuskil enam niisugust kommet, kõigile peetakse ühist usuõpetuse tundi. Mina käisin inglise kolledzhis, kus peale minu olid usuõpetusest vabastatud kaks juuti, muidugi ka oma usu pärast.

Eestlastest mäletan doktor Sarret. Kui mul olid sarlakid, pandi mind Keskhaiglasse ja seal oli see doktor Sarre, kes mind ravis ja kellega tuttavaks sain (*Sarrede perekonnast võib lugeda meie lehe järgmises numbris. -toim.*).

Mäletan veel Thammede perekonda. Isa Nikolai oli arhitekt, ta oli olnud keisrikoja arhitekt Peterburis. Ta kuulus meie perekonnatuttavate hulka - sel ajal juba võrdlemisi vana mees, kes rääkis natuke kangelt eesti keelt. Minu teada suri ta pärast sõda Ida-Saksamaal. Mäletan, et

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

laiali ordu juurde kuuluva ilmikuteliikumise "Emä Teresa Abillised" kui organisatsioon. Oma kirjas palus ta, et selle liikmed jätkaksid töötamist vaeste heaks individuaalselt palvete ja praktilise töö läbi ning andes vaestele osa oma rahast. Emä Teresa kiitis oma kirjas 25 aastat tagasi loodud organisatsiooni, ja ütles, et laiali saatmise otsus ei sündinud kergelt, vaid nõudis "palju palveid, meeleparandust ja kannatust." Ta ütles: "Ma ei taha, et raha kulutataks organisatsiooni uudislehtede või kaastöötajate reiside peale."

Eks aeg näitab, kas see otsus oli õige ja kas inimesed suudavad midagi ette võtta ka ilma välise organisatsioonita. Kuid maailmas ringi vaadates torkavad kahtlemata silma vaeste abistamiseks loodud organisatsioonide uhked bürood jms.

PÜHA AUJÄRG SÕLMIS 1993. a. lõpul diplomaatilised suhted Vaikse ookeani keskel asuva Marshall-saarte Vabariigiga. 34.-st saarest koosneva riigi pindala on 171 km², ningselle 43 000 elanikust on katoliiklasi 3 440. Katoliku kogudusi on 11, ning nad moodustavad apostelliku prefektuuri, mis moodustati aastal 1992 ja on praegu jesuiitide pastoraalse hoole all.

Teineriik, kellega Vatikan hiljuti diplomaatilised sidemed sõlmis, on Mikroneesia liitriik. See riik hõlmab Vaikse Ookeani lõunaosas, ekvaatorist põh-

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

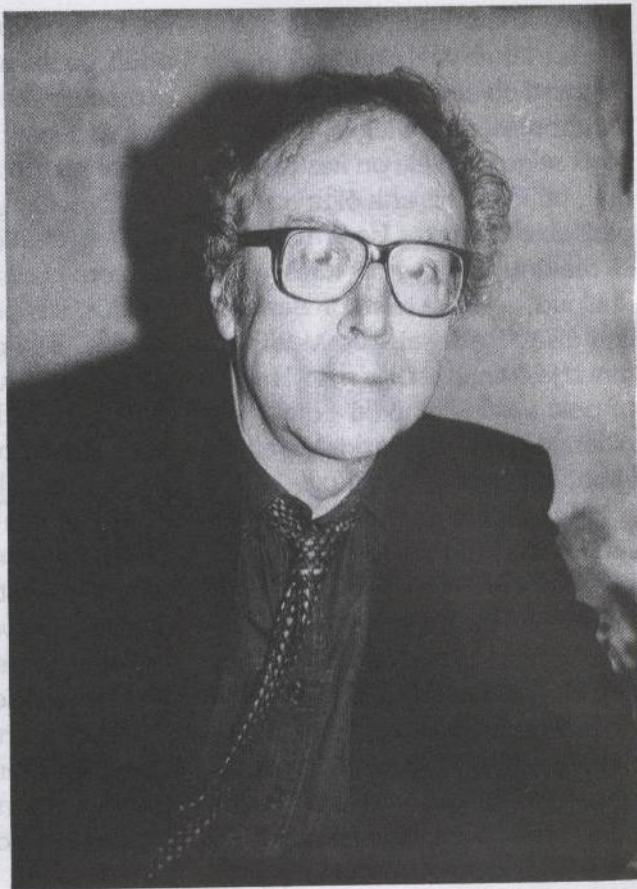
mu ema saatis talle veel Ühendriikidest pakke.

Kord oli minu kodus remont, ja siis elasin mõnda aega Thammede pool. Nikolai Thamme erihuviks oli loodus ja loomariik. Tal oli kodus suur akvaarium kaladega ja terraarium igasuguste konnade, salamandrite, sisalike ja triitonitega. Kaheksa-aastase poisikesena oli mul hirmus huvitav nende loomadega tutvuda. Üks loom, mis jättis mulle lausa maagilise mulje, oli juttuselg-kärnkonn. Kui ma olin kord Selis ühel sisalikul sabast kinni võtnud ja saba mulle kätte jäi, viis mu isa selle eluka paberossikarbis Thamme poole. Sügisel kooli naastes võisin sisalikku oma arhitektist sõbra juures uue sabaga näha.

Üks Thamme poegadest - sellest pojast sai õigeusuline - oli Aafrikas Draakoni mägedes tööl, ja tema kirjade peal olid väga huvitavad margid. Siit tekkis minulgi huvi kirjamarke koguma hakata. Thamm kogus kirjamarke, millel olid loomad või arhitektuur. Peale selle oli tal suur eksootiliste liblikate kogu ja ta ei väsinud mulle "tsitril", mingil kandesarnasel keelpillil mängimast. Kui olime tema pool külas, jättis ta sageli kogu seltskonna söögituppa ja läks minuga oma kabinetti loomade juurde.

Esimesest naisest, kellega tal oli mitu last, oli Thamm lahutatud, ometi võeti ta kuidagi katoliku kirikusse vastu. Hiljem sain teada, et tema esimene naine oli minu onunaise õde. Thamme teine naine oli olnud nende laste koduõpetaja - robustne naine, mehest peamöööt pikem.

Tuntud isikutest võiks mainida kujur Amandus Adamsoni, kelle töö on Russalka monument - muide ausamba ümbrus on Thamme kujundatud. Adamson oli minu isa patsient. Viimane laps sündis tal Itaalias, kui ta ise oli juba 70-aastane. Kõik kutsusid seda last naljatamisi kunstniku kõige suuremaks meistriteoseks.

Adamsoni naise Mariaga sain ma hiljem Rootsis kokku, ta elas Uppsalas ja oli viiekümneandatel aastatel seal tegev muinasrooma tundjana. Ta õpetas kunstiajalugu ja itaalia keelt. Tema oli ka katoliiklane.

Tallinna kirikus pidasid eesti keeles jutlust nii paater Verling kui piiskop Profittlich, kellel olid laialdased sidemed eesti ringkondadega. Profittlichist peeti väga lugu mitmel pool, sest katoliku kirik oli tol ajal Eestis väga võõras ja eksootiline - võibolla sellepärast oli ta diplomaatiline, nagu ühes "Kiriku Elus" mainiti. Ometi oli Profittlichil selge elutee jalge all: kui teised preestrid jalga lasid, jäi tema kohale ja valis märtritee. Minule jäi Profittlich küll veidi kaugeks, sest ma ei saanud sellest eesti keelest aru, mida tema jutlustes kasutas, see oli nii kange; aga ma ei või selle peale kihvti võtta, et ma seda keelt tema jutlustest mäletan.

Verling oli nõutud pihhiisa, arvatavasti sellepärast, et inimestel puudusid soojemad sidemed temaga - sõprade juures pihil käia pole ju kuigi meeldiv. Verlingi eesti keel polnud paremate killast. Borucki kohta ma ei mäleta, kuidas oli tema suhe eesti keelesse. Kõige paremat eesti keelt rääkis teistega võrreldes muidugi Dordett, kelle jutlust kuulates võis end üsna koduselt tunda. Teda kuulsin ma Tartus, siis kui isa sõja-aastatel Tartu sanatooriumi juhatajaks pandi. Jalutasin igal pühapäeval Ropkalt kirikusse.

Kui puhkes Teine maailmasõda, oli preestrite vahel sõja üle palju vaidlemist, et kelle poolt see sõda on õiglane ja kelle poolt mitte.

Ükskord said paljud koguduseliikmed väga vihaseks, kui Profittlich ühes jutluses ütles et armsad sõbrad, katsuge nüüd selle olukorraga leppida, sest see mis Poolaga on sündi-

nud, on võibolla eksimuste ja pattude tagajärg, mida teie ja teie rahvusaaslased on korda saatnud. See tekitab poolakate seas ärevust ja meelepaha, et kuidas nii, meie olemine olnud alati kiriku kuulekad lapsed ja see on ometi ilmselge, et Saksamaa tungis meile kallale.

Ma mäletan kuidas Profittlich kella üheteistkümmes missal palus jutluses koguduselt poola keeles andeks ja ütles: armsad sõbrad, ma ei ole tõesti niimoodi ennast väljendanud, et Hitleri kallaletung oleks Jumala poolt heakskiidetud kättemaks teie rahvusaaslaste pattude eest; aga ma tahtsin öelda, et Jumala teed on alati meile tundmatud ja see, et Jumal on lasknud midagi niisugust sündida, kutsub meid üles tegema kõik meist sõltuva Tema viha leevendamiseks. Umbes nii. Ma ei tea kui palju see lepitus vastukaja leidis, aga sellel pinnal vastuolud igatahes olid.

Saksa okupatsioon jättis mulle halva maigu suhu. Eesti Vabariigi taastamismõtetele anti kohe saksapärase varjund. Näiteks oli see hästi näha Eesti lipu pühitsemistseremoonial Estonia kontserdisaalis. Katoliku kiriku poolt oli Verling lippu õnnistamas. See jättis mulle äärmiselt halva mulje, sest kogu aktuse rõhk asetati eestlaste ja hitlerlaste koostööle.

Kohtusin Verlingiga viimast korda 1944. aasta hilissuvel Vene tärnaval. Olin siis 17-aastane, pikka kasvu ja nägin vanem välja. Verling oli unustanud minu vanuse, ja pöördus minu poole: kust see tuleb, et sina ei ole sõjaväes oma kodumaad kaitsmas. Ma olin väga pettunud, kuuldes midagi niisugust katoliku preestri suust. Hitleri süsteem kiusas ju katoliiklasi taga, aga võibolla ta lihtsalt ei teadnud sellest midagi.

Borucki ja Deinis olid juba enne sõda Saksamaale läinud. Deinis teadis, mida tähendab bolshevism, ja et teist korda ei kannataks ta Solo-

vetskit välja. Ta töötas veel mõned aastad Saksamaal, kus ta ilmselt esines leedulasena, kes veel hävitamisele määratud rahvaste hulka ei kuulunud - poolakad pidid P tähte rinnas kandma. Deinis emigreerus lõpuks USA-sse, kus ta asus elu lõpuni Chicagos oma täditütre juures. Kui ta südamerabandusse suri, maeti ta preestrite kalmistule, aga siis oli midagi ilmsiks tulnud ja tema kirst kaevati üles ning ta maeti mujale. Seda kuulsin oma emalt, kes temaga ka Ameerikas läbi käis.

1944. aasta detsembris sõitsin ma emaga Rootsi. Isa põgenes viimasel päeval enne venelaste tulekut. Minu ema läks varsti pärast sõja lõppu Chicagosse, sest üks tema õdedest elas seal. Põhjuseks oli see, et mu isa leidis endale teise naise ja läks emast lahku. Lõpuks sõitis isa Kanadasse ja mina jäin üksinda Stockholmi.

Sabsaide perekond oli minu emale tuttav, ka nemad jõudsid lõpuks Rootsi ja said oma nimele äkki eiteakust "von" ette. Vanemad on surnud ja katoliku surnuaiale maetud, poeg elab, olgugi et tal samal surnuaial juba hauakoht olemas. Peale tema, kes on siin tõlgina töötanud, on telefonikataloogis veel kaks perekonda von Sabsaysid, võibolla lapsed või lapselapsed.

Ise olen lõpetanud Uppsala ülikooli slaavi keelte, kirjanduse ja kunsti ajaloo alal, kuid olen pidanud teema mitmesugust tööd, olnud õpetaja, tõlk, pangaametnik, raamatukoguhoidja.

Mu ema tuli 1965. aastal vana ja väsinuna tagasi Rootsi ning asus minu poole elama, aga minu naisega ta läbi ei saanud. Varsti ema suri, ja mina läksin oma naisest 1991. aastal lahku.

Nüüd elan Stockholmis üksinda, ainult poeg käib mind vahetevahel vaatamas. □

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

Ja pool, suurema osa Caroline-saartest. Riigi pindala on 700 km² ja elanikke 109 000. Kohalikus piiskopkonnas, mille alla kuulub ka Palau Vabariik, on 15 kogudust, ja 27 preestrit hooldab 66 000 katoliiklasest lambukese eest. Piiskopkonnas tegutseb mitu ordu ja ilmikute organisatsiooni.

Arvud on küllalt mõtlemapanevad - huvitav, kas Marshall-saarte või Mikroneesia katoliiklikes häälekandjates on kunagi kirjutatud Eestist? Äkki võiksime, arvestades suhteliselt sarnase diasporaakolukorraga, sõlmida sõprusuhteid kohalike kogudustega ning hakata kibekähku vahetamalaiste turismirühmi ja humanitaarabi korras troopilisi puuvilju ja kamajahu.

SOOME KATOLIILIKU KIRIKUS oli nende häälekandja "Fides" andmetel käesoleval aastavahetusel liikmeid 5838, mis näitab, et aasta jooksul toimunud juurdekasv on 6,3%. Helsingi piiskopkonna 7-s koguduses (Helsingis (2), Turku, Tampere, Jyväskylä, Kouvolas ja Oulus) ristiti aasta jooksul ühtekokku 153 inimest, kirikusse võeti vastu 33 täiskasvanut ja 6 alaealist, 50 noort võtsid vastu kinnitamise sakramendi. Laulatati 51 paari, neist 11 puhul olid nii pruut kui pelgmees katoliiklased.

TSHEHHIMAA KATOLIILIKU, evangeelne ja hussliitlik kirik leppisid kokku, et tunnistavad vastastikku risti-

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

Uskuda Kristusesse

isa Mieczyslaw Malinski

(algus KE nr 2/89)

Õigus vabadusele

Kasvatus

Ühes eetikatunnis läks jutt laste kasvatamisele. Lõviosa nii tüdrukutest kui poistest oli rangema kasvatuses poolt. See pani mind jahmatama. Mina ei oska küll sõjaväedistsipliini kodus õigeaks pidada.

Jack Londoni raamatutest leiame paaril korral kirjelduse metsikute koerte dresseerimisest. Nad peksiti kaigastega vaeseomaks, nii et karvade värv ei paistnud vere värvi alt välja. Niisugune süstemaatiline peksmine tõi kaasa mõneks ajaks mingisuguse kuulekuse. Kõige lihtsam meetod, mille järgi annab "kasvatus" kõige kiiremaid tulemusi. Aga mis juhtub siis, kui hirm üle läheb?

Samasugust kasvatusmeetodit on võimalik ka inimese puhul kohandada. Mõned nii teevadki. Hirmu õhkkonna loomiseks võib kasutada peksu või veel hullem - karjumist. Korraldada oma tütrele või pojale stseen kaupluses, trepikojas, tänaval, klassis. Vaata, kuidas laps tormab akna juurde ja püüab seda sulgeda, kui jälle karjumiseks läheb. Lapsel tekib paaniline hirm sarnaste avantüüride ees, ja vihkamine nende vastu, kes neid korraldavad.

Mis juhtub aga siis, kui hirm üle läheb? Jääb järele vihkamine ning pime himu kõige selle järele, mis oli keelatud, hirmu luku taha pandud. Siis on inimene nagu ööliblikas, kes otse küünlaleeki lendab - ta teeb palju kurja, ja veel rohkem lollusi.

Asjal on ka teine külg - inimese isiksuse areng. Kui juhtub nii, et laps ei lähegi liiga range kasvatuses peale lausa hukka, ja kui mingil põhjusel on hirm muuhulgas sattunud hoidma inimest moraalse katastroofi eest, siis kuidas näeb välja selle inimese psüühika?

Kas tead, kellel on kõige raskem iseseisvalt elada? Sellel, kelle eest on alati kõik valmis mõeldud ja ära otsustatud, kellel on olnud ainult sundkäigud.

Perekonnas ei tohi olla liigset rangust, sest siin peab inimene valmis tuma iseseisvaks eluks.

Kui sa tahad kedagi jalgrattaga sõitma õpetada, sätid ta vaevaga sadulasse istuma ja sead tema abitud jalad pedaalidele. Alguses pead teda sadulast ja juhtrauast käte jõul püsti hoidma, muidu kukub ta ümber. Siis, liikumise ajal, võtad aeg ajalt käed jalgratta küljest ära, nii et õpilane ei märka isegi, kuidas ta

õpib tasakaalu hoidma. Lõpuks piisab ainult julgestamisest. Aga kui sa jääksidki sadulast kinni hoidma - siis ei õpiks teine kunagi sõitma... Kasvatusega on samamoodi.

Noorele inimesele tuleb anda järkjärgult rohkem vabadust, anda iseseisvaid ülesandeid, teda üha rohkem usaldada, uskuda, et temagi on inimene, kes peab õppima ise hea ja kurja vahel vahet tegema, kes peab saama üha rohkem inimeseks. Muidugi ei tohi teda kõiges omapead jätta, kuid ei tohi tappa tema iseseisvust, muidu jääb ta sandiks kogu eluks. Sest kui sa annad vabaduse liiga hilja, on see kui lendamise nõudmine linnult, kelle tiivad sa olid ise mitmeks kuuks kinni sidunud. See on kui kõndimise nõudmine lapselt, kes on aastaid voodis lebanud - ta kukub ja lööb end katki.

Kas sa arvad et võtan noorema põlvkonna kasvatamise küsimuse üles sinu jaoks liiga vara? Ei, kindlasti pole see liiga vara. Mis sellest, et oma lapse kasvatamine ei seisa sul praegu päevakorras. Igaüks on vastutav selle atmosfääri eest, milles kasvatatakse inimest. Ja kui sul on nooremaid vendi või õdesid, võib sinu osa selle kujundamisel olla lausa "käegakatsutav".

Õigus tõele

Ettenäitamiseks

Me tahame näha tõde nii elus, teatris kui filmis. Tahame, et raadio, televisioon ja ajalehed räägiksid meile tõtt meie ühiskonnast ja majandusest. Me tahame teistelt tõtt kuulda - aga kuidas on meie enestega?

Kas sinu kipras laup, äritumine, väljaõeldud hinnang, ei ole ainuüksi selle näitamiseks, et "sa oled tark"? Või jookseb sinu elu kahte voolusängi? Võibolla sa juba oled "lubjatud haud"? Kui sa räägid: "Aga mägedes oli vahva, ainult ma ei saa aru, kelle jaoks märgitakse suusatrasside pikkusi. Oli kirjutatud, et trassi läbimiseks kulub kuus tundi, kuid mul kulus ainult neli". Kui sa väljasõitudest nii aru saad, siis on küsitav, kas neil üldse tasub käia, sest kui sa lähed ainult selleks, et pärast teiste ees millegiga kiidelda, jääb sul endal mulje saamata. Sõites nelja tunniga kuuettunnist trassi, jäävad nägemata kaunid maastikud, jäävad nägemata lainetavad viljaväljad ja taeval ujuvad pilvelaevad, jääb kuulmata, kuidas talutare ahju taga laulab kilk. Parem ära siis kuskil käi, sest sellest ei lähe sa mitte paremaks, vaid halvemaks.

Sa räägid maailmakuulsatest autoritest, kelle teosed - nagu sa räägid - on "suurepäraseid". Lisad siia paar nime. Kas sa oled neid tõesti lugenud? Ja kui oledki, kas sa mõistad, mille poolest nad on "suurepäraseid"?

Sa räägid umbmääraselt: "See on hea musa, kift film, huvitav maal või skulptuur"... Kas sa mõtled tõesti nii? Kas see on sinu arvamus, või oled selle kelleltki mulje jätmiseks üle võtnud, et sind peetaks intelligentseks ja kaasaegseks inimeseks? Aga hoia oma nahk, kui keegi äkki mõne üksikasja kohta üle küsib, sest kui sa siis asjast liiga vähe tead, jääd haledalt lolliks.

Võibolla aga oled sa hoopis vihma käest räästa alla sattunud, kor-

rates inimese seisukohti, kes arvab kõigele risti vastupidi, et kramplikult originaalne olla ja tähelepanu endale tõmmata. Saa aru, et oma peaga mõelda on palju kindlam.

Ja veel üks asi - õpilase kutsehaigus. Ära peida oma teadmatust pika ilukõne taha, ära õpi ööd läbi ja viimasel minutil, ära kirjuta põlve otsas, ära praali, et sul pole hinnetest tuhkagi ja ära pajata endast legende, sest varsti irvitavad sinu üle kõik, ja keegi ei usu sind.

Ära püüa vahendeid valimata endale tähelepanu tõmmata, ole lihtsalt loomulik.

Õigus heale nimele

Vaikiv telefon

- Ema, kinos on hea film, kas ma võin minna? Ajalehes kirjutati, et see on väga põnev. Leppisin sõpradega kokku, et kohtume kell viis, ja üldse pole mul homseks peaaegu midagi õppida.

- Miks sa nüüd pilgu maha lööd, ma näen sind niikuinii läbi? Kas sind kutsuti täna koolis tahvli ette?

- Noh, kutsuti küll.

- Kas sa oskasid?

- Noh... Aga koos minuga küsiti veel üht poissi, kes oskas sama vähe kui mina. Ometi mina sain kahe, aga tema rahuldava hinde. Kus siin on õiglus? Milles mina süüdi olen kui mul pole nii rikkad vanemad?

- Või nii!

Õhtupoolikul kohtab ema naabrinaist ja ahhetab:

- Kujuta ette, missugune ülekohus. Minu poeg käis täna vastamas ja oskas paremini oma klassikaaslastest - ometi tema sai kahe, aga teine kolme!

- Mis sa imestad, kas sa siis ei tea kuidas see käib? Kui ei määri, siis ei sõida.

Õhtul ootab kojujõudnud pereisa hunnik etteheiteid.

- Sa ei hooli oma lastest üldse. Näed, teine poiss on loll nagu saa-

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

mise sakramenti. Kirikute pead kirjutasid dokumendile alla kristlaste ühtsuse palvenädalal.

PRAEGUSELE PAAVSTILE püstitatakse ausammas Kroatia külas nimega Selce. Kuid Johannes Paulus II ei saa selle au osaliseks sugugi mitte kirikupeana, vaid Vatikaniriigi juhina; koos temaga püstitatakse ausambad ka Austria välisministrile Alois MOCK'ile ja endisele Saksa välisministrile Hans Dietrich GENSCHER'ile selle eest, et need kolm riiki tunnustasid kiiresti iseseisvat Kroatia riiki ja andsid sel viisil talle hindamatut rahvusvahelist abi.

AINULT SURNUD KATOLIILIKU vaimulik on hea vaimulik, arvavad nii moslemid kui õigeusualltest serblased Bosnia sõjas. Suurem osa Bosnia põhirahvusest kroaatidest tunnustab katoliku usku. Läänud aasta lõpuks oli endise Jugoslaavia aladel toimuvast sõjast märtrina surnud preestrite arv tõusnud juba 6-ni.

RAEVUNUD ISLAMIÄÄRMUSlane ründas kaht prantsuse preestrit, kes pidasid parajasti Mauretaania pealinna Nouakchotti katoliku kirikus misseri. Muhameedilase rõivalisse riietunud mees tuli kirikusse, haaras järsku hõlma altsuure noa ning, karjudes "Allah akbar" (Jumal on suur), tormas preestrite juurde ja vigastas mõlemat väga raskelt. Arreteerimisel hüüdis ta, et tahab kokku saada

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

bas, aga temale pannakse kolm, kuid sinu poeg saab kahe.

Isa tunneb end süüdi:

- Noh aga milles siis on asi?

- Kas sina siis ei tea, kuidas see tänapäeval käib? Kas mina pean seda sulle ütlema: kes ei määri, see ei sõida.

Järgmisel päeval kohtab isa töökaaslast ja hädaldab: "Juba pikemat aega teeb üks asi mu südame raskeks. Jutt pole mitte ainult minu oma lapsest, temaga juhtunu on ainult üks näide; pean silmas kõikide laste heaolu. Sul on tutvusi mõjukate inimeste hulgas. Ehk tõstaksid selle küsimuse üles mõne laiemal foorumi ees."

Töökaaslane kohtub kellegi mõjuka inimesega: "Pean teile rääkima ühest ebameeldivast asjast. Me ehitame lasteaedu, koole, sanatooriume, aga tuleb, ette et meie lastele tehakse koolis ülekohut. Ma ei räägi siin mingitest eelarvamustest, mul on kasutada konkreetseid fakte. Võibolla tasuks panna see küsimus tänase koosoleku päevakorda."

Mu näide on võibolla veidi ülepakutud, kuid loodan et saad aru, mida tähendab üks pahempidi pööratud sõna, vale toon oma arvamuse avaldamisel.

See on julguse küsimus. Julgus ei ole mingi aegunud voorus, millel oli tähendus ainult meie esiisade jaoks, kelle ruunikirju, raudrüüsid ja mõõku sa võid muuseumis näha. Leia endas julgust öelda kas "ei" või "jah", julge vastu vaielda või tunnistada oma viga. Ära keeruta, ära ilusta, ehkki sulle tundub, et kohe vajud maa alla, ehkki tunned, kuidas külm higi voolab alla mõõda su selga, ehkki sul tuleb punastada kuni juuksejuurteni. Võibolla pole sa siis kõigile meeltmööda - olgu pealegi, kuid nii jääd vähemalt inimeseks. Ja pealegi - ehk oled sa juba nii suur ja mõistad isegi, et valed on lühikesed jalad, ta tuleb välja, ning siis on häbi mitmekordne.

Aga kui laskume üksikasjadesse ja hakkame katekismuse kombel loetlema, siis: me ei tohi rääkida teiste kohta valet (laim), me ei tohi rääkida teistest inimesest ilma asjata halba, kuigi see tõele vastab (tagarääkimine). Me ei tohi kelleltki kuulnud kontrollimata fakte teistele edasi rääkida (kuulujutt). Teist inimest ei tohi alusetult süüdistada ega isegi temast halvasti mõelda, või veel vähem omistada tema tegudele halbu motive.

Sõprus

Vennaks valitud

Kaua aega ei suutnud ma mõista Laatsaruse lugu Jeesuse elus. See lausa pahandas mind. Temal, Jumala Pojal, oli sõber, mingisugune Laatsarus Betaaniast. Evangeeliumis on kirjas, et Jeesus nuttis üldse kaks korda: üks kord Jeruusalemma pärast ja teine kord Laatsaruse haua juures. Need kes seal seisisid, ütlesid: "Vaata, kuidas ta teda armastas!" Selles loos on õpetus meiegi jaoks. Inimesel on väga raske käia oma eluteed üksinda. On hea, kui võime kedagi oma sõbraks pidada.

Sõpra leida pole aga sugugi kerge, sest inimese väärtuse äratundmine sünnib pikkamööda. Kui sa satud ise võõrasse keskkonda, või kui sinu keskkonda satub uus inimene, siis jälgi tema käitumist, seda kuidas ta räägib, kuidas end ülal peab, et pärast ei oleks neid nii tihti korduvaid lugusid: "Ema, ma sain sõbraks ühe fantastilise tüdrukuga, kes on väga intelligentne, kes on tark ja teab kõik. Tema isa on..." Aga kui ema paari kuu pärast küsib, et kuidas selle uue sõbrannaga on, siis tuleb vastus: "Ta on lihtsalt siga!"

Kuidas inimestest aru saada? Ma räägin sulle, mida millistest üksikasjadest järeldada võib, mis mulle inimese juures oluline tundub.

1. Mida ta räägib sinust su selja taga? Kui sa saad kindla teadmise, et ta on sinu arvel teistele nalja teinud (eriti kui jutt on poisist, kes räägib tüdruku kohta või vastupidi), siis lõpeta temaga suhted.

2. Kuidas ta käitub võõraste asjadega? Ka siis, kui tegu on pisiasjadega. Kui ta näiteks laenab sinult kinoraha. Lõppude lõpuks pole ei sina ega sinu vanemad dollarimiljonärid, ja ma tean, mida tunneb inimene, kui ta peab teise käest küsima: "Kas sa mäletad, et laenasid minu käest raha, et kinno minna?" Pane tähele, mis nüüd edasi tuleb - võibolla niiviisi: "Nojaah, ma ei mäleta, aga ma võin ju tagasi maksta..." kuid täna mul küll raha kaasas pole." Võibolla võtad kokku oma julguseriismed ja proovid veelkord. Vastus võib tulla umbes niisugune: "Juba jälle! Kas sa arvad et mul on sinu peenraha tarvis!" Ma tean, et sul on raske, kui tuleb "kooliraha" maksta, aga nüüd oled vähemalt kogemuse võrra rikkam.

Sõbranna palub sult pluusi laenuks. Ta toob selle tagasi mustana ja kortsus. Sa laenad talle rätiku, ja ta toob selle tagasi auk sees, ning kui sa seda märkad, seletab ta sulle kohe, kuidas seda saab siduda nii, et auk välja ei paista.

Sõber palub suuski laenuks. Kui ta nad tagasi toob, küsid et kuidas suusatamine oli, aga temal pole aega rääkida. Kui ta on välja läinud, siis märkad sa, et ühe suusa nina on murdunud. "Ah sellepärast tal siis oligi nii kiire, et ma tema juuresolekul seda ei märkaks."

Muidugi, juhtub ka teisiti. Keegi laenab sinult, ja läheb pärast meeldetuletamise peale punaseks nagu keedetud vähk: "Vabanda palun, mul läks tõesti meelest ära ja täna pole mul kaasas, homme saad tagasi - ja kui mitte, siis tuleta mulle uuesti meelde, ma lihtsalt unustan nii kergesti." Keegi laenab sult rätiku ja tuleb tagasi süüdlase näoga: "Vaata mis juhtus, tegin sinu rätiku koge-

mata katki. Käisin mööda poode, aga samasugust ei leidnud. Lõpuks leidsin selle sarnase, ehk see meeldib sulle?" Kaotus tasus end ära. Õpised üht inimest paremini tundma.

3. Kuula, kuidas räägib sinu sõber või sõbranna oma isast ja emast, eriti kui need on lihtsad inimesed. Tuleta meelde, kuidas käitus su sõber pärast seda, kui tema ema äkki poistesumma juurde tormas ja nende kallal tänitama hakkas. Kui sa nüüd näed tema silmades põlgust või hoolimatust oma ema vastu, siis tea, et ta ei oska hoolida ka teistest inimestest, sina kaasaarvatud. Ja vastupidi, kui sa näed, et hoolimata keerulisest olukorrast säilitab ta austuse oma vanemate vastu, siis tunnistab see, et tema peale võib loota.

Muidugi on kõik niisugused asjad ebameeldivad, kuid ilma nendeta on raske edasi liikuda.

Samas kui küsida, mis on inimeses positiivne, siis on seda raske sõnada välja öelda. Sulle lihtsalt meeldib olla koos kellegagi, kelles sa näed vastuvõtlikkust, headust, ausust, omakasupüüdmatust, kelle läheduses on sul hea viibida, rääkida talle oma probleemidest, vaielda, kuulata tema arvamusi ja nõuandeid. Kuid mis kõige tähtsam, sa tead, et see inimene ei reeda sind ja tuleb sulle alati appi, kui sa seda vajad.

Raske on minna üksinda läbi elu. Raske on leida tõelist sõpra. Ometi - kes püüab, saab hakkama, ja kes otsib, see leiab.

Tüdruk- pois

Kasvatus teisest küljest

Sa põrnitsed raamatusse, kuid märkad äkki, et sa ei mõtle üldse sellele, mis on raamatus, vaid ainult temale. Sinu kõrvus helisevad sõnad, mis ta sulle lahkumisel ütles, ja sa mõtled, mida need võiksid küll tähendada. Sa üritad leida nende tähenduses ja intonatsioonis kui mitte ar-

mastust, siis vähemalt sümpaatiat sinu suhtes. Seejärel pead endale tunnistama - kesteab mitmendat korda - et sa vist armastad teda. Sest sa näed teda tihti oma vaimusilmas ja unes, ärkad mõttega temast, leiad end tegemas kõiki asju sellega arvestades, kuidas tema sind seejuures hindaks, mida ta sulle seepeale öelda võiks. Kui ta sinu silma alla satub, siis on sul raske temalt pilku ära pöörata... Ja sa viskad raamatu kõrvale ning lähed välja justkui mingi asja pärast, kuid tegelikult lootuses, et äkki satud temaga kuskil juhuslikult kokku. Kui sa näed teda kellegi teiega suhtlemas, kellelegi naeratas, ärkab sinus armukadedus.

Võibolla on **see** ärganud sinus järkjärgult, mingil hetkel hakkasid tähele panema, et tal on ilusad silmad ja tavatult pikad ripsmed, kelmikalt loksus juuksed; märkasid äkki, et tal on kaunis kõnnak, ja kui ta naeratab, läheb toas valgemaks. Aga võibolla oli teisiti. **See** lõi sinusse nagu välg. Sa lihtsalt jooksid, kartes teatrisse hiljaks jääda, lõpuks maandusid rammestunult oma kohale parteris ja tõstsid pea, et näha, kelle kõrvale on saatus sind täna seadnud... ja siis nägid sa Tüdrukut. Justkui mingi udu langes sinu üle, ja sa nimetad seda armastuseks esimesest pilgust.

Palun sinult ainult, et sa ei ütleks otsekohe, et armastad teda. Ära las ku tema ette põlvili, otseses või ülekantud tähenduses, ja ära räägi talle oma armastusest, ära vannu igavest truudust. Oota. Oota, võibolla jääb sinu esimene meeleliigutus püsima ja kestab kogu elu. Võibolla aga mitte.

Hiljuti rääkis sinu ühe poisiga - mis poisiga, inimesega, kellel kool juba seljataga - kes kuulutas mulle pidulikult häälel, et ta võtab nüüd naise. Ma küsisin:

- Kas sa armastad teda?
- Muidugi, väga.
- Kui kaua sa teda tunnend?

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

paavstiga ning "temaga arveid klaarida". Preestrid jäid õnneks ellu ja on juba tagasi oma kodumaal.

POOLAS PREESTER OLLA polesugugi turvaline. Asjaolu, et vaimulik peab olema kõigile kogu aeg kättesaadav, teeb talt kurjategijatele üpris kerge saagi. 1993. aasta 1. oktoobril tapeti Zagloba linnas preester J. GABKI, käesoleva aasta 15. jaanuaril Białystokis STANISLAW K. Enne surma nähti viimast vene keelt kõnelema kantpeade seltsis.

VATIKAN ON TAGASI LÜKANUD kandidaadi, kelle Madridis asuva Jesulitide Comillase Ülikooli akadeemilisesenat valis oma rektoriks 40 häälega 49-st. Vatikan andis Jesulitide ordu ülemale Peter-Hans KOLVENBACH'ile mõista, et nimetatud kandidaat, 42-aastane Jose Ramon BUSTO ei olnud asetanud oma kristoloogiat käsitlevas raamatus piisavat rõhku Jeesuse sünnile ja Euharistia Institutsioonile. Onteada, et kardinal RATZINGER ei seisa selle veto taga, kuid kes seisab, seda ei teata. Busto on tuntud pigem mõõduka või isegi konservatiivina kui progressiivseks.

SKANDAALSE KUULSUSEga teoloogiaprofessor Hans KÜNG, kellelt 1979. aastal võeti ära kanooniline missioon (s.t. õigus esindada rooma-katoliku kirikut), püüab seda õigust tagasi saada, kutsudes kirikut üles nn.

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

- Kaks kuud.
- Kui mitu korda sa oled selle aja jooksul temaga kohtunud?
- Noh, ikka päris mitu korda, aga ma olen alati olnud kiire otsustama.
- Kuule, - ütlesin mina - nii kähku see ka ikka ei käi.
- Mõne aja pärast sattusime jälle kokku:
- Noh, ja kuidas siis nüüd selle abiellumisega on?
- Ah, ma ei tea.
- Kuidas nii?
- Sest mulle tundub, et sellest ei tule midagi välja.
- Mis siis juhtus, kas sa tegid talle ettepaneku?
- Kahjuks küll.
- Mis siis, kas ta andis korvi?
- Ei, aga ma jõudsin järeldusele, et see pole ikka see. Nüüd ei tea ma isegi kuidas sellest supist end välja keerutada.

Kui sa tahad sarnaseid piinlikke olukordi vältida, õpi tüdrukuid jälgima. Niisugustes koolides, kus poisid ja tüdrukud olid eraldi, said nad omavahel kokku ainult mingitel sünnipäevadel, kooliteel või õues mängides, ja selletõttu oli nende arusaamine üksteisest väga pinnapealne. Kui juhtus, et mingi poiss jättis endast tüdrukule hea mulje, siis oli tüdrukul väga raske otsustada, ta lihtsalt ei tundnud seda poissi. Või mida ta temast võiski teada - naeratuse, silmade ja paari vahetatud lause põhjal. Aga nüüd istub ta oma laua taga, vaatab aknast välja ja unistab. Võibolla sa ütled, et tal polegi ju millestki unistada. Seda küll, kuid fantaasia tuleb appi: kõik, mis ta raamatutest on lugenud ja filmidest näinud, kehastub äkki noormehes kellega ta kohtus, ja unelmate prints ongi valmis. Uued kohtumised ei too asjasse palju selgust. Kõik, mis jääb ebaselgeks, tõlgendatakse ikka oma sümpaatia ja iseenda kasuks. "Täna olid tal tumedad rõngad silmade ümber. Kindlasti elab ta midagi väga sügavalt läbi. Või äkki on

talle keegi minust halba rääkinud?" "Ta rõõmustab kuidagi teistmoodi. Võibolla sellepärast, et mulle rohkem meeldida? See tädi, kellega koos ma teda tänaval nägin, on tema kuri ema, kes tal mitte kui midagi teha ei luba." Ja nüüd pole ta enam tavaline prints, vaid kangelasprints, kes on vangitorni aheldatud.

Aga sina õpid koos poistega, ja nii võid neid tundma õppida ning leida võibolla ka oma tõelise kavaleri. Kuid igal juhul pead sa siis nägema, kuidas see sinu kavalier kutsutakse tahvli ette ja kuidas ta õpetaja küsimuse peale ei oska muud kuuldavale tuua kui seosetut mõminat, kuidas ta oma klassikaaslastega kaklema läheb ja tappa saab, või muutub hoopis poksikotiks. Aga võibolla köidab sind inimene, keda sa muidu poleks märganudki, võibab sinu usalduse oma intelligentsuse ja õiglustundega. Võibolla juhtub nii, et see tüdruk, kes jättis sulle endast vapustava mulje oma maitsekalt valitud riietuse ja huvitava soenguga, osutub väga rumalaks, julmaks ära kasutajaks või inimeseks, kes ei oska midagi enda teada jätta. Aga see tüdruk, kes poleks sulle tänaval mitte millegagi silma torganud, saab sulle - suure üllatusena sulle endalegi - äkki väga hingelähedaseks.

Arvan, et mõistad nüüd rohkem, millest tahtsin sulle rääkida - sellest, et sa oskaksid tüdrukut (või poissi) hinnata kui inimest, mitte ainult välimuse järgi. Ka seda võid sa õppida koolis, lisaks matemaatikale, emakeelele ja bioloogiale.

Tähtsat osa mängivad siin ka klassiekskursioonid, kus tuleb ette palju ettenägematuid olukordi, milles inimese tõeline pale nähtavaks saab. Kord sajab vihma, kord on palav, kord läheb kellelgi jalg paiste ja ta hakkab teistest maha jääma, kord lagunevad kellelgi ketsid või jalgratas, murdub suusk, või leitakse keegi põõsa taga maiustusi söömas, et neid mitte teistega jagada. Võib-

olla sa ütled: "Meie klassis pole ühtki tüdrukut, kes mulle meeldiks." Sellest pole midagi. Kui sa õpid inimesi õigesti hindama, püsib sinu kriitikameel alati ärkvel.

Abielutragöödia ei sünni juhuslikult. Kõige sagedamini on põhjuseks pettumus. Äkki lähevad silmad lahki, ja oma partnerit hakatakse nägema niisugusena, nagu ta tegelikult on. Siis kinnitatakse, et abielluti hoopis teise inimesega kui see, kellega ta lõpuks osutus. Ka iseennast õpitakse tundma hoopis teisest küljest. Valeks osutus kõik: mõlemad mängisid kedagi, kes nad tegelikult polnud. Üks selleks, et naist võtta, teine selleks, et mehele saada. Seni tegid mõlemad pingutusi, et saavutada oma eesmärgi, nüüd aga leiti, et kui abielusõrmus on sõrmes, võib loorberitele puhkama jääda. Üks arvab, et temal "on" naine ja teine arvab, et temal "on" mees - nagu ostetud mööblitükk.

Vaata äratallatud toatuhvlites sassisjuukselisi naisi määrdunud kitkeldisid mööda tuba ringi loivamas. Vaata ajamata habemega mehi, kes vedelevad diivanil, kõht särki alt paistmas. Kas nad meenutavad neid viimase peale klanitud noorukeid, keda sa nägid mõne aasta või lausa mõne kuu eest? Ometi, kui nad seavad end korda, et minna sünnipäevale, kinno või teatrisse, märkad neis neidsamu jooni, mida olid tähele pannud enne, kui nad ei olnud veel teineteisest tüdinud.

Armastus poisi ja tüdruku vahel

Esimene suudlus

Kui olin klassi sisenenud, märkasin minu lauale asetatud paberitükki, millele oli kirjutatud suurte, täiskasvanuvõitu tähtedega: "Kas suudlemine on patt? Rääkige meile sellest."

Seisin ja mõtlesin, et on üsna vähe neid küsimusi, millele saab vastata lihtsalt "jah" või "ei".

Tõtsin pea ja lugesin oma õpilaste nägudelt, et nemadki teavad, millest juttu tuleb. Kõik olid põnevil, kuidas ma nende seatud latist üle hüppan. Vastasin: "Kui tahate oma küsimusele vastust, püüdke minuga kaasa mõelda, et mõnedest põhimõttelistest asjadest aru saada."

Vaatleme suudlust eelkõige seksuaalsuse tasandil. Tuleb tunnistada, et siin kehtib seesama põhimõte, mis teistegi tunnete puhul - kiire harjumine ja tüdimus. Esimene suudlus on maavärisemine, teine jätab kolossaalse mulje, aga juba siis on meeleliigutus tunduvalt väiksem. Ometi tekib soov, soov veel kaugeemale minna... Tea seda!

Kui keegi kinnitab, et ta oma tüdrukut ainult suudleb, aga "rohkem mitte midagi", siis kui sa teda mõne aja pärast kohtad ja küsid, kas see on ikka veel nii nagu viimasel korral räägitud, siis olen veendunud, et vestluskaaslane peab silmad maha lööma. Miks? Sellepärast, et niisugune on inimese sugutungi mehhanism, mis on suunatud seksuaalvahekorrale ehk täpsemalt lapsele. Ja edasi; kui laps, siis ka abielu. Aga kui räägime juba abielust, siis tuleb kinnitada, et see püsib ainult ehedal armastusel inimese vastu. Järelikult: seksuaalsust ei saa vaadelda kui omaette nähtust, vaid alati koos armastusega ja sõprusega. Suudlus on selle väljenduseks.

Mulle tundub, et ma juba kuulen, kuidas sa räägid: "Kas preestrihärä on kuu pealt kukkunud, kui ta mulle niisuguseid lugusid pajatab? Kas te üldse teate, kuidas see tänapäeval käib? Aga teie räägite mingitest ideaalidest. Kas tahate ma ütlen, kuidas? Kuidas näevad välja peod suvilates ja kämpingutes? Kui kähku tüdruku voodisse saab? Mida räägivad poisid ja tüdrukud omavahel, milliseid anekdoote nad räägivad? Räägiks teilegi, preestrihärä, kardan ainult, et teie kõrval kukuvad

küljest ära. See paik, kus me elame, on dzhungel!"

Ma tean, tean rohkemgi kui selles lausetevoolus välja öeldud sai. Sest ma tean asja teisest küljest. Olen näinud palju noormeeste ja neidude tragöödiaid. Tean ärarikutud tüdrukuid ja poisse, kes pole veel õieti jõudnud nooruki-ikka, aga on juba täiesti hukas. Pärast suudab võibolla keegi neist oma nooruse räbalatest mingisuguse elu kokku nõeluda, aga suuremalt osalt lõpetavad need noorukid alkohoolikute ja narkomaanidena, ehk siis vanglas või psühhiaatriakliinikus. Vahel ei kannata nad omaenese loodud olukorda välja ja hüppavad sillalt alla, mürgitavad end gaasiga või poovad end üles. Pinnapealsel vaatlusel näeme ainult mürtsuvat muusikat, värvilisi tulesid ja hämarust saalis. Aga oota, ma räägin sulle, mis tuleb pärast. Tegelikult - sa tead seda isegi.

Nii möödub elu, ja ühel päeval märkad, et heade asjade jaoks pole sa kunagi noor olnud. Kas sa tõesti ei õppinudki kedagi armastama? Ainult rebisid ära kõik, mis ripakil. Kas sa tõesti ei õppinudki kedagi armastama? Käisid ainult käest kätte. Pärast nendid kibedusega, et kõik tüdrukud on ühesugused, s.t. nad pole midagi väärt. Pärast ütled kõigile, et meeste jaoks läheb korda ainult üks asi ja rohkem mitte midagi.

Õpi enda eest vastutama kõige tähtsamates asjades, mille hulka kuulub kahtlemata armastus. Sest iga inimese elus võib sündida ime, ja seda ei tohi ära rikkuda. Mõtlen hästi järele, kui sa ütled kellelegi: "Ma armastan sind", ja kui sa ütled, siis usu sellesse ka ise.

Ja teiseks - tunne end vastutavana ka teise inimese armastuse eest, sest halba, mida sa siinkohal võid korda saata, ei anna pärast enam heaks teha. Armastuse petmine on suurim ebaõiglus, mida sa võid ühele inimesele osaks lasta saada. □

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

"õpetuslikule sallivusele". Samal ajal on Küng kriitiseerinud teravalt roomakatoliku kiriku uut katekismust, et see "tsementeerivat üha" Vatikani igavast seisukohti rasedusvastaste vahendite, preestrite sundstõlbaadi ja naiste vaimuliku seisuse suhtes. Künge enda suruõhhaamer töötab aga jätkuva jõuga, paar aastat tagasi ilmunud, kuid ikka veel kõneaineks olevas raamatus "Credo" seab ta kahtluse alla Kristuse jumalapoegsuse, neitsis-sünni, ülestõusmise, taevasseminemise ja niisamuti püha Kolmainuse dogmad. Kes annab lõpuks järele: Küng, kirik või ei kumbki?

INIMESEDI EI KARDA NII palju maffiat, kui maffia kardab kirikut, väidab sitsillia jesuit Bartolomeo SORGE. See on kiriku maffiavastase kampaania teene, ja eriti paavsti teene, kes oma visiidil Sitsilliale 1993. a. mais mõistis maffia avalikult hukka.

Sitsillia preestrid ja piiskopid kutsuvad rahvast avalikult üles astuma välja maffia vastu, ning näitavad ise julget eeskuju.

ITAALIA PIISKOPPIDELT KÜSITI hiljuti, kuidas nad suhtuvad horoskoopidesse. Paljud piiskopid on arvamusel, et horoskoopidesse uskumine on patt Jumala Ettehoolduse vastu. Miski ei takista inimest lugemast neid ajaviiteks, kuid oht peitub selles, et ta hakkab neisse tasapisi uskuma ning laseb neil

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

Kas Venemaa on pühitsetud Neitsi Maarja Pärispatuta Südamele?

Vestlus õde Lucia'ga 11. oktoobril AD 1992

Tõlkinud ja kommenteerinud Ylo M. Pärnik

Katoliiklikus maailmas on märksõna **Fatima** omandanud XX sajandil keskse tunnussõna tähenduse.

Neitsi Maarja ilmunised 1917. aasta maist oktoobrini Portugalis Leiria maakonnas Fátima mägikülas kolmele lapsele (Jacinta Marto, Francisco Marto ja Lucia Santos) on eriti pärast Teist maailmasõda pälvinud laiade ringkondade elavat huvi, peamiselt küll neis riikides, kus katoliiklus on ülekaalus.

Lühike ateistlik naeruvääristamine jõudis koguni eesti lugeja ette 1973. a. V. Mezentsevi raamatus "Imed looduses" (Tallinn, kirjastus "Valgus"). Lehekülgedelt 273/274 võib igaüks lugeda Fatima ime tõelist olemust: "Ühel öhtul nägid külaelanikud, et päikese ümber pöörles helendav rõngas nagu ratas, heites mitmevärvilisi kiiri. Ütleme kohe, et selline ime ei ole seninähmatamatu ega ka seletamatu. Nähtus on teaduses hästi tuntud. Ka siin on tegemist päikesevalguse jagunemisega spektriiks..." Järg-

neb "veenev" seletus. Jumalaemast ja kolme lapse nägemustest pole mõistagi vähimatki juttu, rääkimata sellest, et 13. oktoobri nn. päikeseime leidis aset mitte öhtul, vaid vastu keskhommikut.

Kohati oli ja on huvi Fatima ilmutuse vastu paraku tõesti ebaterve imede-otsimine. Fatimat on ära kasutanud nii esoteerikud, okultistid kui ka ufoloogid, seostades seda oma meelisobjektidega. Seejuures unustatakse, et mitte imelikud juhtumised ja inimeste uudishimu ärritamine pole see põhjus, miks niisugused ilmutused mõnikord aset leivad. Nii või teisiti kujutavad nad Kirikule küllalt koormavat lisaülesannet. Selliste ilmutuste suhtes ei tohi kunagi langetada kergekäelist otsust, sest ka Saatan võib mängleva kergusega võtta valguseingli kuju. Ilmutused kui niisugused antakse ainult äärmise vajaduse korral, kui Jumala ettenägelikkus peab neid oma kavatsuste teostamisel hädatarvilikuks.

Nn. Fatima sõnum (vt. lähemalt allakirjutanu koostatud käsitlust KE nr. 2/ märts 1990: "Fatima, 13. juuli 1917") (1) on erutanud paljude meeli, eriti selle kolmas osa, mille kõik paavstid on jätnud tead-

likult avaldamata, ehkki tunnevad selle sisu. Kõige üleloomuliku suhtes elavat huvi ilmutavad fundamentalistide ringid on palju fantaseerinud tolle sõnumi seni avaldamata lõigu üle, kuid tulutult.

Jumalaema sõnum Fatimas 13. juulil 1917 lõppes nimelt järgmiste sõnadega: "... Et seda ära hoida, tulen ma paluma Venemaa pühitsemist minu Pärispatuta Südamele, ning lepitusarmulaua sisseseadmist kuu esimestel laupäevadel. Kui minu soove võetakse kuulda, siis Venemaa pöördub ja saabub rahu; kui mitte, siis levitab ta oma eksiõpetusi kõikjal maailmas, kutsub esile sõdu ja Kiriku tagakiusamisi, heade inimeste piinamisi, ning Püha Isa peab palju kannatama. Palju rahvaid hävitatakse. Aga lõpuks pääseb ikkagi võidule minu Pärispatuta Süda. Püha Isa pühitseb mulle Venemaa, kes pöördub, ning maailmale kingitakse rahuaeg. Portugalis jääb alati püsi- ma usudogma ... /järgneb Fatima sõnumi seniavaldamata osa/... Ärge sellest rääkige kellelegi..." (2)

Suureks vaidlusobjektiks on olnud siiani, missugune seni paavstide poolt toimetatud maailma pühitsemine Neitsi Maarja Pärispatuta Südamele on kehtiv ja kas Pühim Neitsi võttis

vastu üleilmse pühitsemisaktsiooni, mille paavst **Johannes Paulus II** viis üheaegselt maailma piiskoppidega läbi 25. märtsil 1984 Roomas, Püha Peetruse kiriku ees väljakul. Fundamentalistid süüdistavad sealtpeale paavsti, et ta ei nimetanud oma pühitsemispalves Venemaad otse ja nimepidi. Alljärgnevas intervjuus korrigeerib karmeliidiõde **Lucia** (Santos), kes ainsana kolmest laps-nägijast elab veel praegugi, mitmeid laialt levinud väärtõlgendusi. Seetõttu ei maksa imeks panna, miks küsitlajad püüavad mitmest küljest läheneda sellele põhiprobleemile.

Nõukogude süsteemi rusuhunnikul peaks meil olema nüüd hoopis hõlpsam mõista, missuguses Fatima sõnumi faasis me praegu asume. Mis edasi saab, selle üle ei pruugiks eriti oma pead vaevata. Nagu kõik prohvetiennustused, nii ei ütle ka Jumalama Fatimas mitte midagi uut. See on sama sõnum, millega alustas oma kuulutustegevust Jeesus Kristus: "Parandage meelt, sest Jumalariik on lähedal!" Parandage meelt, palvetage Roosipärga, teostage oma elus Evangeeliumi sõnum! Ei midagi rohkemat, kuid ometi on seegi nii paljudele ületamatult raske, eriti meie tänapäeva maailmas, kus kõik põhiväärtused on äärmuseni devalveerunud. Just eestpalve on see relv, mis murrab Kurjuse salaplaanid.

Ilmselt tahavad privaatilmutused aidata inimkonda ja süstida meile uut annust ristiusu põhivoorusi - usku, lootust ja armastust. Neisse ilmutustesse võib suhtuda eluterve skepsisega, kuid tuleb olla ühtlasi nende eest tänulik. Ka seda lähenemisteed kasutades annab Kõigeväeline meile mõista, et Tema kõikehaarav armastus ja halastus on valmis iga hetk aitama, kui vaid oskame Temalt abi tahta ja paluda.

Coimbra karmeliitidekloostriis 11. oktoobril 1992 toimunud jutuajamisest (3) võtsid osa:

KP - kardinal **Padiyara**, India
õde L - **õde Lucia**

CE - **Carlos Evaristo**, ajakirjanik
PM - piiskop **Michaelappa**, India
FP - preester **Francisco Pacheco**

KP: *Kui jõuan tagasi oma piiskopkonda, esitavad inimesed mulle kindlasti küsimuse: Kas on juba aset leidnud Venemaa pühitsemine vastavalt Püha Neitsi palvele 13. juunist 1929. (4) Ja kas Johannes Paulus II tegi selle teoks 25. märtsil 1984?*

õde L: Jah. Pühitsemine leidis osaliselt aset juba varem. Paavst **Pius XII** juhatas selle sisse 31. oktoobril 1942, kuid siis puudus kõigi maailma piiskoppide ühine kaastegevus. Paavst Johannes Paulus II-l läks lõpuks 1984. aastal korda kõik ühte koondada. Ka paavst **Paulus VI** viis pühitsemise läbi Roomas, Vatikani II kirikukogu lõppedes, kui kohal viibisid kõik maailma piiskopid. Sel ajal küsiti minult, kas see on vastavuses Pühima Neitsi palvega. Ma andsin eitava vastuse ning seletasin, et iga piiskop peab viibima omaenda diötsesis, mitte nii, et kõik on kogunenud ühte kohta, sest pühitsus on üleskutse inimestele ühineda Jumalas. 1982. aastal viis pühitsuse Fatimas läbi meie praegune paavst.

CE: *Ja teie viibisite selle juures?*

õde L: Jah, kuid tolle pühitsemise puhul puudus samuti kõigi piiskoppide kaastegevus. Seejärel, 1984. aastal, saatis paavst Johannes Paulus II kõigile piiskoppidele üleskutse, et nad ühineksid vaimus ning osaleksid nii pühitsemistalitusel, mis siis ka 25. märtsil aset leidis. Paavst tegi korralduse, et Pühima Neitsi kuju, mis asub Fatima pühamus, toodaks Rooma Peetruse kirikusse, nii et ta asuks seal pühitsemistalituse

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

dikteerida oma käitumist. Astroloogiat peetakse üheks ateismi vormiks, sest sellesse uskuja ei otsi tähtede kaudu Jumala tõde, vaid kujutleb, et tähed võivad avaldada tal tema oma elu puudutavaid saladusi.

KENTI HERTSOGINNA KATHERINE WORSLEY otsustas lahkuda anglikaani kirikust ja liituda katoliku kirikusse. 14. jaanuaril võttis kardinal Basil HUME ta kirikusse vastu. See on paljude sajandite jooksul esimene kord, kui kuninga-kojalligelahtub anglikaani kirikust. Nii õukond kui ka kumbki kirik on kinnitanud, et tegemist oli sügavalt uskliku inimese isikliku otsusega, ja et see ei olnud kuidagi seotud anglikaani kiriku otsusega pühitseda naispreestreid.

MÖÖDUNUD AASTASEL Frankfurdi raamatumesil oli kuulda suurt nurinat katoliiklike kirjastajate vastu, et nende poolt välja antud raamatud kasutavad keelt, mis on tänapäeva inimesele peaaegu arusaamatu ja et liiga palju trükiruumi on kulunud kiriku kritiseerimiseks, lokaalsete skandaalide suureks puhumiseks. Tegelikult langeb suur osa Saksa rooma-katoliku kirikus valitsevast kriisist ka kirjastajate süüks, sest nemad on andnud niisuguse atmosfääri kujundamisse oma suure panuse. Viimased kakskümmend aastat on kõik kiriku siseintrigid "suuremeelselt" kogu maailmale teatavaks

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

ajal. Kõik piiskopid ühinesid pühitsemistalituse ajal Püha Isaga.

CE: Kuid mida arvata neist piiskoppidest, kes ei saanud üleskutset õigeaegselt kätte või kes ehk ei pööranud sellele piisavat tähelepanu ning otsustasid siis, et nad ei kavatse selle pühitsustalitusega vaimselt ühineda?

õde L: Me ei tohiks öelda, et need piiskopid, kes vaimselt pühitsemisega ei ühinenud, oleksid patustanud või eksinud. Enamik piiskoppe ühinesid pühitsemisaktsiooniga. Inimesed kõikjal maailmas liitusid piiskoppidega ning piiskopid omakorda paavstiga. Nii väljendas see pühitusakt jumalarahva ühtsust. Kõik see üldkokkuvõttes muutis nimetatud pühitusakti vastuvõetavaks.

CE: Ja pühim Neitsi võttis selle pühitsuse vastu?

õde L: Jah.

CE: Kuid kas ei oleks pidanud Venemaad eriliselt nimetama - kas pühim Neitsi ei öelnud just seda?

õde L: Paavst pidas silmas Venemaad, kui ta 1984. a. pühitsemistalituse tekstis ütles: "See rahvas...". (5) Need, kes olid teadlikud palvest, mis soovis Venemaa pühitsemist, teadsid, mis seisis nende sõnade taga - nõndasamuti Jumal, kes teab kõike ning loeb inimeste mõtteid. Jumal teadis, et paavst pidas tegelikult silmas Venemaad ning et pühituspalves oli mõeldud seda maad. See, millel on tähendust, on eelkõige intensioon (tahtega tegevuse juures olemine -toim.), täpselt samuti, nagu preestri intensiooniks missal on hostia pühitsemine.

CE: Kuid kas pühim Neitsi ei soovinud, et Venemaad eriliselt mainitaks või nimeliselt esile tõstetaks?

õde L: Pühim Neitsi ei ole kunagi soovi avaldanud, et Venemaad eriliselt nimetataks nimepidi. Tol ajal/1917. aastal -tõlk./ ma isegi ei teadnud,

mida tähendab sõna Venemaa. Me kujutlesime, et see on mingi väga kuri ja tige naisterahvas. See mis loeb, on paavsti tahe, ning piiskopid teadsid, et paavsti tahteks oli pühitseda Venemaa.

PM: Kas sel juhtul on nõutav, et Venemaa pühitsetaks veelkord?

õde L: Venemaa taaskordne pühitsemine pole enam tarvilik, ent iga piiskop võib oma piiskopkonna pühendada Neitsi Maarja Pärispatuta Südamele - kui tal on selleks soovi.

CE: Kas Pühim Neitsi on sellega rahul ning ta on selle vastu võtnud?

õde L: Jah - iga päev saabuvad teated kõnelevad ise enda eest.

CE: Kuid kas ei tuleks Venemaa pöördumist tõlgendada pigem vene rahva pöördumisena tagasi katoliku Kiriku rüppe?

õde L: Pühim Neitsi ei ole seda kunagi öelnud. Selles suhtes on palju vildakaid tõlgendusi. Tõsiasjaks jääb, et Venemaal tegi kommunistlik-ateistlik võim inimestele takistusi, et nad ei saaks oma usku igapäevases elus teostada. Nüüd on inimestel isiklik valikuvõimalus jääda sinna, kus nad olid varem, või astuda katoliku kiriku liikmeks. Praegu on neil see vabadus ning paljud pöörduvad tõepoolest; ning too mees Venemaal oli seda ise teadmata Jumala tööriist tolle pöördumise raami-des...

CE: Milline mees? Kas Gorbatšov?

õde L: Jah.

FP: Kui pärast praeguse Püha Isa surma tuleb uus paavst, kas ta on siis kohustatud Venemaad uuesti pühitsema?

õde L: Ta võib seda teha, kuid see ei ole tingimatult vajalik.

CE: Kas Venemaa pöördumine on siis toimunud?

õde L: Jah.

Märkused:

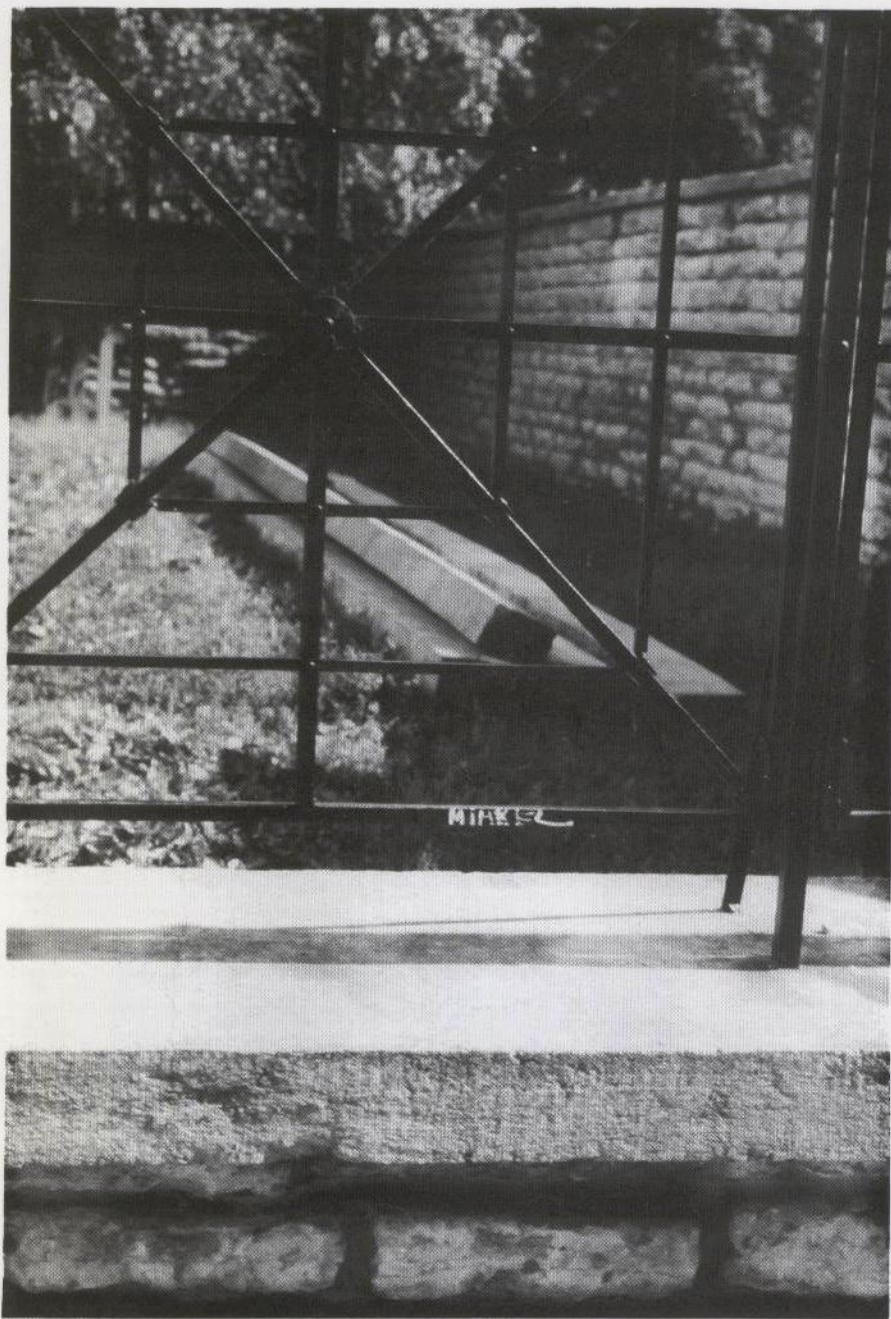
(1) Fatima sõnumi tõlkesse KE 2/1990 artikli 3. veergu on sattunud eksitav viga. Kolmas lause kõlab õiges sõnastuses järgmiselt: "Ma tahaksin, et te tuleva kuu kolmeteistkümnendal taas siia tuleksite, et te ka edaspidi iga päev Roosipärga palvetaksite Pühima Neitsi auks, et saavutada maailmale rahu ja sõja lõppemine, sest ainult sel teel võite seda saavutada."

(2) Schwester Lucia spricht über Fatima. Erinnerungen der Schwester Lucia. Übersetzung der portugiesischen Originalschriften und Zusammenstellung: P. Luis Kondor SVD. 5. Auflage Juni 1987. Fátima - Portugal, lk. 176.

(3) Intervjuu tekst on tõlgitud RSK (Rosenkranz-Sühne-Kreuzzug keskusega Wienis) väljaandest "Betendes Gottesvolk" nr. 3 (175)/1993, lk. 13.

(4) Jumalaema ilmus Luciale 13. juunil 1929. aastal Hispaanias Tuy kloostri kabelis kella 11 ja 12 vahel öösel, ning ütles muuhulgas: "Praegu on kätte jõudnud silmapilk, mil Jumal kutsub Püha Isa üles üheskoos kõigi maailma piiskoppidega teostama Venemaa pühitsemist minu Pärispatuta Südamele. Ta /Jumal/ töötab, et selle abil ta päästab selle /maa/...". Vt.: Schwester Lucia spricht über Fatima..., lk. 208-209.

(5) Õieti: "neile rahvastele". Paavsti koostatud palveteksti vastav lõik kõlab järgmiselt: "Anna rahu ka neile rahvastele, kes on end lahutanud eksimuse või vastuolude tõttu, ning esmajoones neile, kes austavad sind ainulaadsel kombel, (sest) nende juures ei olnud ühtki kodu, kus ei oleks aukohal seisnud Sinu auväärne ikoon (praegu on see võib-olla peidetud ja ootab paremaid päevi); juhi nad Kristuse ühte ja ainsasse lambatalli, tagasi ainsa ja tõelise Karjase juurde!". Võetud väljaandest: German Rovira, Ich lege mein Gesetz in ihr Inneres und schreibe es ihnen ins Herz" (Jer 31,33). Die Verehrung der Herzen Jesu und Marias. Christiana-Verlag, Stein am Rhein, 1. Auflage 1992, lk. 108.

□ Kõik siin maailmas on kunst. Tõeline kunstnik on lihtsalt see, kes oskab õigesse kohta paigutada oma allkirja. Toimetaja foto.

L'Osservatore Romano infobüroo avati 55 aastat tagasi, veebruaris 1939, et jagada kiriku kohta käivat infot massiteabevahenditele. 1966. aastal võttis selle asutuse oma haldusse pressibüroo, mis loodi Vatikani II Kirikukogu infoüksuseks. Pressibüroo on oma nüüdsel kujul Püha Aujärje ametlik infokanal. Ta avaldab iga päev ühe või mitu infobülletääni, korraldab pressikonverentse, avaldab Vatikani dokumente ning hoolitseb selle eest, et ajakirjandus osaleks tähtsate isikute visi-

tidel paavsti juurde; samuti vastutab ta informatsiooni leviku eest paavsti reisidel, ning abistab kohalikke infokanaleid. Vatikani pressibüroosse on pidevalt akrediteeritud üle 300 ajakirjaniku 55-st riigist.

Neli aastat tagasi, märtsis 1990 alustas pressibüroo juurest tööd Vatikani infoteenistus VIS, mis telemaatiliste võrkude, elektroonilise posti ja faksiside abil edastab teavet viiele mandrile, 80 riiki. Ka "Kiriku Elu" saab osa oma uudistematerjalist selle allika kaudu.

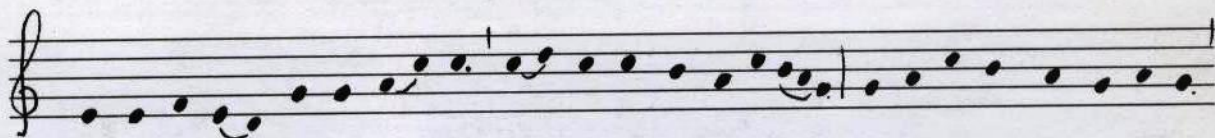
UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

tehtud. Paljude maade ülikoolide teoloogilistes fakultetides on levinud kõnekäänd: "Kui tahad oma usku kaotada, loe saksa katoliiklike kirjastuste poolt väljaantud raamatuid!" Eelpooltoodu on ka põhjuseks, miks mainitud kirjastused on materiaalselt nii halval järjel. Subjektiivsusest ja müütidest kantud usumaailma peegeldavad raamatud sunnivad lugejat varem või hiljem pöörduma areligioosse või lausa esoteerilise kirjanduse poole.

KÜSIMUS, KUIDAS OMA kirik rahvast puupüsti täis saada, teeb peavalu paljudele võimalikele. "Mahajahtunud" usklikke kirikusse toomiseks peab tegema ikkagi midagi ebatavalist. Nii korraldatigi Müncheni Peeter-Pauli kirikus tervistamisjumalateenistus. Kohale tuli nii palju rahvast, et 5 preestrit pidid neli tundi järjest kätepealepanemiseks kaudu inimestele tervist jagama. Kahjuks ei ole teada, missugune on järgmine vahend täiskiriku saavutamiseks - võibolla indulgentside müük?

KUI MINNA HULLUKS, SIIS pidulikult, arvas üks töötusest meeleheitele viidud saksa härrasmees, ja sõitis oma rohelse "Mercedesega" läbi Fulda toomkiriku kinniste portaalivärvate kuni altariruumi trepini välja. Kahju - 50 000 DEM (400 000 kr). Igatahes väga omapärane ja kallid viis oma palved kõlgekõrgema ette tuua.

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

Pan-ge lin-gua glo-ri-o - si cor-po-ris mys-te-ri-um, san-gui-nis-que pre-ti-o - si
Kiit-ke kee-led kõr-ge-au-list Ar-mu-lau-a sa-la-dust, lu-na-hin-da hel-de-käe-list,

quem in mun-di pre-ti-um fruc-tus vent-ris ge-ne-ro - si Rex ef-fu-dit gen - ti - um.
i - nim-kon-na õn-nis-tust, I - hu Vil - ja tae-va-väe-list, täi-de läi-nud en - nus-tust.

Pange lingua gloriosi
corporis mysterium,
sanguinisque pretiosi,
quem in mundi pretium
fructus ventris generosi
Rex effudit gentium.

Nobis datus, nobis natus
ex intacta Virgine,
et in mundo conversatus,
sparso verbi semine,
sui moras incolatus
miro clausit ordine.

In supremæ nocte coenæ
recumbens cum fratribus,
observata lege plene
cibus in legalibus
cibum turbae duodenæ
se dat suis manibus.

Verbum caro panem verum
verbo carnem efficit,
fitque sanguis Christi merum,
et, si sensus deficit,
ad firmandum cor sincerum
sola fides sufficit.

Tantum ergo sacramentum
veneremur cernui,
et antiquum documentum
novo cedat ritui;
praestet fides supplementum
sensuum defectui.

Genitori, Genitoque
laus et iubilatio,
salus, honor, virtus quoque
sit et benedictio;
procedenti ab utroque
compar sit laudatio.

Amen.

Püha Thomas Aquinost (XIII sajand)

Kiitke keeled kõrgeaulist
Armulaua saladust,
lunahinda heldekäelist,
inimkonna õnnistust,
Ihu Vilja taevaväelist,
täide läinud ennustust.

Meile antud, meile toodud,
puhtast Neitsist ilmale,
külvama siis läkitatud
Sõna seemet rahvale.
Kui Ta elutöö sai tehtud,
sündis ime kõigile.

Viimsel õhtusöömaajal
vendadega valvates
andis pühal Armulaual
neile uue seaduse:
Ihuks laskis saada leival,
Vereks veini pühitses.

Sõna läbi leib sai Ihuks,
Sõna väest sai Vereks vein.
Siira hinge usu tasuks
tärkab lootus, taandub lein.
Meeleheide muutub rõõmuks,
kui me usk ei jäta meid.

Armulaua Sakramenti
kumardades austagem,
Uut ja viimset Testamenti
mõistma, täitma õppigem,
meeled ärgu nõudku panti,
sest et usk meid vabaks teeb.

Jumal Isa ja Ta Poega
kõigest hingest täname;
kiites, ülistades Isa,
Tema Poega kuulame;
Vaimul Pühal, kes neist lähtub,
juhtida end anname.

Aamen.

Tõlkis isa Rein Õunapuu